Viltis

2008/4

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos VILTIS ketvirtinis žurnalas

„VILTIES“ BENDRIJA JAU 20 METŲ

kartu su Jumis

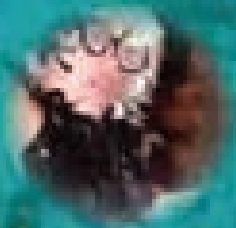
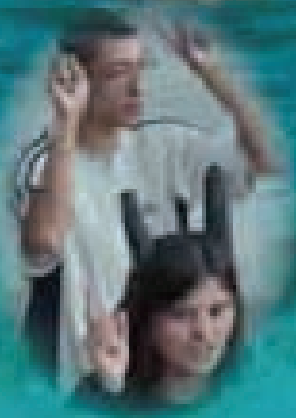

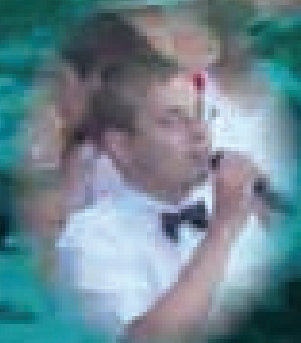

SAUSIS					
P		5	12	19	26
A		6	13	20	27
T		7	14	21	28
K	1	8	15	22	29
P	2	9	16	23	30
Š	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	

VASARIS					
P		2	9	16	23
A		3	10	17	24
T		4	11	18	25
K		5	12	19	26
P		6	13	20	27
Š		7	14	21	28
S	1	8	15	22	

KOVAS						
P		2	9	16	23	30
A		3	10	17	24	31
T		4	11	18	25	
K		5	12	19	26	
P		6	13	20	27	
Š		7	14	21	28	
S	1	8	15	22	29	

BALANDIS					
P		6	13	20	27
A		7	14	21	28
T	1	8	15	22	29
K	2	9	16	23	30
P	3	10	17	24	
Š	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	

GEGUŽĖ						
P		4	11	18	25	
A		5	12	19	26	
T		6	13	20	27	
K		7	14	21	28	
P	1	8	15	22	29	
Š	2	9	16	23	30	
S	3	10	17	24	31	

BIRŽELIS					
P	1	8	15	22	29
A	2	9	16	23	30
T	3	10	17	24	
K	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
Š	6	13	20	27	
S	7	14	21	28	

2009

2008 m. „Vilties“ bendriją rėmė:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Švietimo ir mokslo ministerija
Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Europos Bendrija
Europos Sąjungos struktūriniai fondai
Karališkoji Nyderlandų ambasada
Didžiosios Britanijos ambasada
Švedijos ambasada
Nyderlandų bendradarbiaujantys fondai Rytų ir Centrinei Europai

Vilniaus miesto savivaldybė
Vilniaus miesto vaikų ugdymo centras „Viltis“
VUVL filialas Vaiko raidos centras

Inclusion Europe
Open Society Institute
Mental Disability Advocacy Foundation
ENABLE
Bendras Amerikos lietuvių šalpos fondas

AB „Hansa bankas“
Vilniaus Rotary klubas

Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje
A.P.P.L.E (Amerikos pedagogų talka Lietuvos švietimui)

AB „Lietuvos dujos“
UAB „Senukų prekybos centras“
UAB „Darbas“
AB „Lytagra“
UAB „ALIO“
UAB Litagra
UAB Mitnija
Interjero centras vaikams VICTORIANA
UAB Maxfarma
Norfos paramos ir labdaros fondas
Labdaros paramos fondas „Vilties spindulys“

Angelės ir Ross Bailey šeima
Eglė Šumskienė
Vytautas Vainutis

Geros valios žmonės ir savanoriai

Turinys

2 psl. Iš 2008-ųjų į 2009-uosius!

3 psl. „Mes esame“ – 10 metų

Darbo patirtis

4 psl. iKSC. *VšĮ „Informacijos kaupimo ir sklaidos centras“*

5 psl. Laikino atokvėpio tarnybos Europoje ir Kanadoje

6-8 psl. Ar namų mokymas gera išeitis?
Neįgalaus vaiko ugdymas namuose
Tas baugus žodis... mokykla

9 psl. Kokybiškos slaugos ir socialinės priežiūros paslaugos kliento namuose
Dėkojame Bendram Amerikos lietuvių šalpos fondui!

10-11 psl. Dainuokime vaikams lopšines

12 psl. Dauno sindromas ir vaiko raida (2)

13-14 psl. Eldoradas – nepasiekiama svajonė ar... realybė?

15 psl. „Vilties akimirka“

16-17 psl. Kunigo A. Saulaičio draugiški pasidalijimai

Aktualijos

18 psl. Skatinkime jaunimą įsitraukti į savanorišką veiklą!

19-21 psl. Sutrikusio intelekto asmenų profesinio rengimo ir įdarbinimo perspektyvos (1)

Projektai

22-24 psl. Rinkosi CAMHEE projekto dalyviai
Kelias, vedantis į pažinimą

Laiškai

25-31 psl. Prasminga draugystė tęsiasi
Rudeninės gėlės, kurios suartino
Kuria neįgalūs vaikai
Rimantės kūryba
„Pasakoje“ su „angeliukais–neįgaliukais“
Kaip laikosi „Utenos Viltis“?
Mes galime pavyti... save!!!

32 psl. Prasideda žurnalo „Viltis“ prenumerata 2009 metams!

Iš 2008-ųjų į 2009-uosius!

2008-ieji metai – spalvingi, įdomūs, permainingi ir pakankamai sunkūs. Bet, kaip byloja graži liaudies patarlė, nėra to blogo, kas neišeitų į gera.Vėluojantys projektų vertinimai, visiška nežinia, o galiausiai naujiena, kad nemaža dalis projektų apskritai nebus finansuojama, privertė mus visus dar kartą labai gerai pergalvoti mūsų strategijas, veiklas ir santykius su valdžios institucijomis. Sunkiausia buvo pripažinti, kad negalima pasitikėti įvairių reformų sėkme, ypatingai artėjant rinkimams. Tarsi pabudę iš ramaus snaudulio pradėjome labai aktyviai dirbti su savivaldybių politikais, specialistais. Labai džiugu, kad mūsų organizacijos asocijuotieji nariai itin daug padarė, jog vietose nenutruktų paslaugų organizavimas ir teikimas sutrikusio intelekto žmonėms bei jų tėvams ar globėjams. Daug tarėmės su savivaldybių darbuotojais, ar iš viso įmanoma įgyvendinti Nacionalinę žmonių su negalia programą, atsisakius neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo? Ar pajėgs savivaldybės pačios susidoroti su užgriuvusia darbų ir atsakomybės našta? Koks likimas laukia tų įstaigų, kurių steigėjas yra nevyriausybinė neįgaliųjų organizacija? Ką darys neįgalieji, jeigu įstaigos bus priverstos stabdyti veiklas, mažinti paslaugų apimtis? Klausimų kyla ir daugiau, o atsakymų vis mažėja. Viena visiškai aišku, kad vykdoma Nacionalinė žmonių su negalia programos reforma yra skubota, nes tam nepasirengusios nei savivaldybės, nei neįgaliųjų organizacijos, nei patys neįgalieji.

Šiandien, kaip ir prieš du dešimtmečius, išskirtinės Nacionalinės žmonių su negalia programos įgyvendinimo tvarkos sąlygos palankios tik keletui neįgaliųjų nevyriausybinių organizacijų. Labai sunku suvokti, kodėl taip yra. Belieka džiaugtis dėl tų žmonių, kuriems dar ir gūdžiais sovietiniais laikais buvo sudarytos sąlygos dirbti, mokytis ir tvarkytis taip, kaip jie nori. Tačiau mes norėtume tikėti, kad naujai išrinkti politikai dar kartą peržiūrės neįgaliųjų socialinės integracijos prioritetus ir sudarys sąlygas lygiaverčiams santykiams bei socialinei partnerystei. Visi žinome, kad Lietuva pasirašė Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją ir rengiasi ją ratifikuoti. Tik labai gaila, kad mūsų organizacija, kaip ir daugelis kitų, nežino, kas jau padaryta Lietuvoje dėl konvencijos įgyvendinimo, kokie sukurti komitetai ar darbo grupės. Šiandien mums paskelbta visiška informacijos blokada. Tik dalyvaudami tarptautinėje veikloje sužinome, kokie žmonės iš Lietuvos ir kaip atstovauja Lietuvos neįgaliesiems bei kokios politikos ketina lakytis ateityje.

„Vilties“ bendrijos tarybos posėdžiuose svarstome, ką reikėtų daryti, kad esama padėtis nors kiek pasikeistų į gerąją pusę. Nutarėme, kad jau nuo kitų metų pradėsime aktyvų judėjimą ir kartu su Jumis visais dar kartą priminsime, jog yra tokia organizacija, sutrikusio intelekto žmonės, jų tėvai ar globėjai ir jog epizodinė pagalba mūsų netenkina. Dalyvaudami *Inclusion Europe* organizacijos veikloje sužinojome daug įdomių ir vertingų dalykų. Žinome, kad ekonominė krizė palietė net tik neturtingas, bet ir labai turtingas valstybes. Visoje Europoje mums gimininges organizacijos yra labai sunerimusios dėl savo ateities ir galimybių įsijungti į Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ratifikavimo procesą. Priežasčių nerimauti yra ir daugiau. Prancūzai, austrai, vokiečiai, čekai siūlo rengti bendras akcijas, viešai prabilti apie sutrikusio intelekto žmonių teises, paslaugų prieinamumą ir galimybes dalyvauti bendruomenių veiklose. Didelį nerimą nevyriausybinėms neįgaliųjų organizacijoms kelia ir nuolatinis lėšų stygius specialiųjų projektų įgyvendinimui. Kai kalbama apie neįgaliuosius, tradiciškai galvojama apie regos, klausos ar fizinės negalios asmenis. O mūsų globojami sutrikusios intelekto žmonės vėl priversti trauktis į gyvenimo užribį.

Mes labai daug tikimės iš naujai išrinktų politikų ir jų paskirtų ministrų. Mes viliamės, kad tai, kas buvo daroma daugiau nei 15 metų, nebus sugriauta, kad „Vilties“ bendrijos idėjos ir nuveikti darbai išliks, kad mes galėsime sėkmingai darbuotis ateityje, kurdami bei vystydami socialinės partnerystės modelius.

Keletas artimiausių metų mums bus iš tiesų labai sunkūs. Vieša paslaptis yra ta, kad labiausiai nukentės socialiai pažeidžiamos žmonių grupės ir jiems atstovaujančios neįgaliųjų nevyriausybinės organizacijos. Nieko nežinau apie tai, kaip gyvensime kitais metais, kaip bus finansuojami projektai. Tai priklausys ne tik nuo ekspertų išvadų, bet ir nuo Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vadovų nuomonės bei nuostatos. Sunku susitaikyti su mintimi, kad vieno ar kelių žmonių išvados ir sprendimai gali nulemti organizacijos veiklos tęstinumą bei perspektyvas. Esu įsitikinusi, kad tokia padėtis nebus amžina.

Raginčiau, Jus, mūsų organizacijos pagrindą, t .y asocijuotuosius narius, kuo glaudžiau bendradarbiauti su vietos valdžia, tartis dėl galimybių kartu dirbti ateityje. Renkite bendrus projektus, kurie galėtų pasitarnauti visai vietos bendruomenei.

Mes galvojame ir apie tai, kad galbūt reikėtų keisti organizacijos statusą ir valdymą. Galbūt vertėtų grįžti prie didelės ir vieningos organizacijos, kuri dirbtų pagal vieningus įstatus, formuotų ir įgyvendintų vieningą politiką, nes šiuo metu mus labai lengva dar labiau išsklaidyti, susilpninti. O tai tuo pačiu pablogintų mūsų vaikų, jų tėvų ar globėjų ir specialistų, dirbančių su mumis, socialinę, politinę bei ekonominę padėtį.

Ateinančiais 2009 metais mūsų laukia organizacijos dvidešimtmetis. Sugrįžkime mintimis prie mūsų veiklos ištakų. Kokie mes buvome stiprūs, vieningi ir viltingi! Istorija kartojasi, ir išmoktos pamokos mums dabar labai pravers. Kabėkime, tarkimės, ką galėtumėme padaryti, kad tai, ką sukūrėme, išliktų ir atsirastų naujų galimybių.

Labai gaila, kad šiais metais mes netekome daug mūsų vaikų ir keleto ištikimų bendražygių. Ši netektis dar labiau įpareigoja susitelkti, būti tvirtu ramsčiu vienas kitam.

Šv. Kalėdoms ir Naujiesiems metams artėjant visos organizacijos vardu dėkoju Jums visiems, kad esate, lenkiuosi prieš visus geros valios žmones, kurie prisidėjo aukomis ir darbais prie „Vilties“ bendrijos žmonių gerovės, palengvino sunkią naštą šeimoms. Dėkoju visiems organizacijos savanoriams, specialistams, mokslo žmonėms, politikams. Jūsų padaryti geri darbai visada išliks mūsų atmintyje ir širdyje. Labai ačiū visiems mūsų darbuotojams už nuoširdų darbą, supratimą laukiant vėluojančių ir taip labai kuklių atlyginimų, už atjautą ir visa tai, ką darote dėl labiausiai pažeidžiamų žmonių.

Tegul ir kasdienybė, ir šventės būna ramios, šiltos ir prasmingos Jums, Jūsų šeimoms, draugams bei bičiuliams. Stiprios Jums sveikatos, daug meilės, jėgų, tikėjimo ir pasitikėjimo.

Dana Migaliova
Asociacijos vadovė

„Mes esame“ – 10 metų

Kartu mes galime daugiau

Naujojoje Vilnioje įsikūręs mokymo centras „Mes esame“ šį mėnesį šventė įkūrimo dešimtmetį. Šioje įstaigoje žmonės su negalia mokosi specialybės, o ją įgiję dirba centro dirbtuvėse arba įdarbinami už jo ribų. Auklėtiniai centre mokosi siūti, pinti iš vytelių, megzti, austi, gaminti žaislus, daryti keramikos, medžio, odos gaminius, tai pat dirbti virėjų padėjėjais.

Centras auklėtiniams tarsi antri namai: čia visi vieni kitus pažįsta, stengiasi padėti. Auklėtiniai jaučia nuolatinį socialinių pedagogų ir socialinių darbuotojų dėmesį, todėl noriai čia praleidžia dieną ir mokosi amato.

„Kokios perspektyvos išmokus amato įsidarbinti? Ar gali žmogus, turintis proto negalią, konkuruoti darbo rinkoje?“ – klausiame centro vyr. socialinės darbuotojos Violetos Valutienės.

„Ar įdarbinsime neįgalų žmogų darbo rinkoje, priklauso nuo situacijos. Tik prasidėjus lietuvių emigracijai į turtingesnes Europos Sąjungos šalis, ėmė trūkti darbuotojų, ir darbdaviai įdarbindavo daugiau neįgaliųjų nei šiuo metu. Nuo šių metų padėtis pasikeitė. Anksčiau buvo kuriamos subsidijuotos darbo vietos, o dabar jų nėra. Todėl darbdaviai nenori įdarbinti neįgaliųjų. Išeitis – kurti darbo vietas mokymo centre. Tačiau praktika rodo, kad iš 10 neįgaliųjų tokius darbus gali atlikti tik 2.

Daugiausia neįgaliųjų įdarbina darbo birža viešiesiems darbams atlikti. Tiesa, negalime nepaminėti geru žodžiu Vilniaus savivaldybės už pagalbą ieškant darbo centro auklėtiniams. Štai prieš keletą savaičių jai padedant skrajučių išnešiotojos darbą gavo mūsų auklėtinė Irina, kuri, atrodo, visai neblogai susitvarko.“

Mokymo centras „Mes esame“ rūpinasi ne tik tuo, kad auklėtiniai įgytų specialybę, bet ir formuoja jų socialinius įgūdžius, padeda adaptuotis visuomenėje, organizuoja jų laisvalaikį, ugdo kūrybiškumą, rūpinasi fizine bei psichine sveikata.

„Pagal neįgaliųjų integravimą į visuomenę sprendžiama apie valstybę. Privalome atitikti Europos valstybės vardą. Paslaugos neįgaliesiems bus išplėstos, maksimaliai užtikrintos jų galimybės darbo rinkoje ir bendruomenės gyvenime,“ – savo rinkiminėje programoje rašė Seimo narys Artūras Melianas.

Telieka tikėtis, kad valdžios vyrų, politikų, specialistų ir visų geros valios žmonių pastangomis žodžiai neliks vien tik žodžiais ir neįgaliesiems sugrįš... darbais.

Irina Beperščienė
ir Natalija Karablikova

Durys į visavertį gyvenimą veriasi vis plačiau

Metai bėga nenumaldomai. Tad džiugu, kad mums dar tiek nedaug. Dar neslegia metų našta. Juk mums dar ne penkiasdešimt. Tačiau ir per palyginti neilgą dešimties metų laikotarpį pasiekėme neblogų rezultatų. Mūsų centre rengiamus specialybės kursus baigė daugiau nei 250 asmenų. Vieni įsidarbino, kiti paliko centrą dėl sveikatos, dar kiti – dėl nežinomų priežasčių. Tačiau tai, kas padaryta, vis dėlto nuteikia džiugiai – gražiam būriui sutrikusio intelekto žmonių suteikėme galimybę praverti duris į visavertį gyvenimą.

Sveikinu visus su dešimtmečio sukaktimi, džiaugiuosi, kad absoliuti dauguma buvusių ir esamų mūsų auklėtinių dirbo ir dirba nuoširdžiai, negailėdami jėgų. Dėkoju visiems steigėjams, rėmėjams, centro darbuotojams ir auklėtiniams už vaisingą bendrą darbą. Linkiu visiems stiprybės, sėkmės ir nuoširdaus bendravimo ateityje.

Albinas Jakubauskas
Mokymo centro „Mes esame“
direktorius

Žodis auklėtiniams

„Aš džiaugiuosi, kad pasirinkau audimo specialybę. Esu dėkinga centrui, kad gavau čia darbą, kuris man labai patinka. Esu dėkinga ir savo mokytojai Laimai, kuri man padėjo daug išmokti.“

Rasa Andriuškevičiūtė

„Mokymo centrą pradėjau lankyti 1999 metų rugsėjį. Atėjęs į centrą išbandžiau šias specialybes: siuvimo, mezgimo, audimo, keramikos, pynimo, odos. Pagaliau siuvimą pasirinkau pagrindine specialybe.“

Vytautas Čironis

„Esu pagal įgytą specialybę keramikas. Lankau keramikos būrelį prie Aklųjų sąjungos. Dažnai lankausi keramikos dirbinių parodose dailės salonuose.“

Mantas Juknevičius

Darbo patirtis

VšĮ „Informacijos kaupimo ir sklaidos centras“ steigėjas: Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, esanti Kalvarijų g. 143, Vilniuje. Tel. 8~5 23113530, direktorė Jurgita Solodskienė

Žmogaus gyvenimas matuojamas ne metais, o nuveiktais darbais…

„Vilties“ bendrija, rengdama įvairius mokymus ir organizuodama tyrimus, nuo pat įkūrimo pradžios glaudžiai bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis ir specialistais, dirbančiais sutrikusios raidos žmonėms skirtų paslaugų srityje. Rengiami seminarai, kvalifikacijos kėlimo kursai specialistams, dirbantiems socialinių paslaugų tarnybose (socialiniams darbuotojams, specialiesiems pedagogams, ankstyvosios reabilitacijos specialistams ir bendrijos padalinių darbuotojams).

2008 metų balandį „Vilties“ bendrija įsteigė pelno nesiekiančią ribotos civilinės atsakomybės viešąją įstaigą „Informacijos kaupimo ir sklaidos centras“.

Informacijos kaupimo ir sklaidos centrą sudaro 18 įstaigų (sveikatos priežiūros, švietimo bei socialinių paslaugų). Šis centras veikia kaip metodinė bazė, padedanti plėtoti tarnybų, skirtų sutrikusio intelekto žmonėms bei jų šeimoms, tinklą ir kelti vietos bei užsienio specialistų kvalifikaciją.

2009 m. numatomi darbai

- **Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektas.**

Šio projekto tikslas – skleisti gerąją patirtį, informuoti bei konsultuoti tarnybų, skirtų sutrikusio intelekto žmonėms bei jų šeimoms, tinklą. Leisti periodinius informacinius leidinius bei platinti juos siekiant glaudaus abipusio – sutrikusio intelekto asmenų ir visuomenės narių – supratimo.

Projektą numatoma finansuoti iš valstybės biudžeto lėšų per Neįgaliųjų reikalų departamentą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

- **VšĮ Informacijos kaupimo ir sklaidos centro ir UAB „Ultima Via“ bendras projektas „Kalėdinis vainikas iš mano rankų“.**

Sukurti sutrikusio intelekto žmonių ir jų šeimos narių integravimo(-si) į darbo rinką programą siekiant veiklos kokybės bei kompetencijos ir taip užtikrinant neįgaliųjų užimtumą – sutrikusio intelekto žmonių bei jų šeimos narių užimtumo skatinimas pinant kalėdinius vainikus, mėgaujantis kėnio kvapų terapija, liečiant ekologiškus produktus.

Projektą remia UAB „Ultima Via“ ir partneriai iš Vokietijos.

- **Informacijos kaupimo ir sklaidos centrų bendradarbiavimo įgūdžių bei visapusio švietimo priemonių taikymas.**

Projektas yra kuriamas. Jį remia Atviros visuomenės instituto Psichikos sveikatos programa (Budapeštas, Vengrija).

Norėdamas skatinti ir perteikti gerąją patirtį IKSC padės plėtoti vietos tarnybų tinklą sutrikusio intelekto žmonėms bei jų šeimoms, tuo pačiu plėtodamas neįgaliesiems teikiamas paslaugas, novatoriškų metodų taikymą, bendradarbiavimą tarp vietos ir užsienio institucijų.

Atsižvelgiant į pasiektus aukštus rezultatus ir sukauptą patirtį kilo idėja struktūrizuoti mokymus bei dalijimosi gerąja patirtimi praktiką, buvo sukurta nauja metodinės veiklos sistema.

Laikino atokvėpio tarnybos Europoje ir Kanadoje

2008 metų rugsėjo 24–26 dienomis Danijoje vyko 6-oji tarptautinė konferencija „Šeima dėmesio centre“, kurią surengė tarptautinė asociacija *Short Break.*
Į konferenciją atvyko atstovai iš 15 Europos valstybių, Kanados ir Australijos. Tai, kas mums dar tik graži ateities svajonė, daugelyje šalių jau veikiančių bendruomeninių tarnybų kasdienybė. Mintimis apie minėtą konferenciją ir jos metu gautomis žiniomis dalijasi „Vilties“ bendrijos asociacijos vadovė Dana Migaliova.

Anglijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Norvegijoje ir kitose stiprios ekonomikos šalyse laikino atokvėpio tarnybos pradėtos kurti prieš 10 metų. Tuomet minėtose šalyse buvo priimti politiniai sprendimai dėl bendruomeninių paslaugų vystymo visoms pažeidžiamoms gyventojų grupėms. Pradėjus atsisakyti institucinės globos sparčiai kūrėsi visos, taip pat ir pagalbos šeimai, tarnybos. Kad neįgalus žmogus galėtų gyventi įprastoje aplinkoje, reikėjo sukurti pagalbos ir paslaugų modelius šeimoms. Pirmas labai svarbus dalykas – suteikti sąlygas tėvams, teisėtiems globėjams ir šeimos nariams bent keletą savaičių per metus pailsėti nuo pastovios neįgalaus šeimos nario globos.

Visi žinome, kad šeima, kurioje gyvena sutrikusio intelekto asmuo, praktiškai neturi galimybių gyventi visiems mums įprastą gyvenimą. Galop normaliai susitvarkyti buitį, socialinius poreikius, pailsėti. Šeimos nariai keičia vienas kitą prižiūrėdami neįgalų asmenį ir labai dažnai iškyla rizika, kai jie neatlaikys įtampos, kad šeimą ištiks krizė su visomis iš to sekančiomis pasekmėmis. Vakarų valstybėse suprato, o ir ekonomiškai paskaičiavo, kad teikiant papildomas paslaugas šeimai, organizuojant trumpalaikį atokvėpį gerėja sutrikusio intelekto asmens, tėvų ar globėjų gyvenimo kokybė, sutrikusio intelekto asmuo netampa pastoviu trukdžiu ar kliuviniu kitiems šeimos nariams. O tai teigiamai veikia jų produktyvumą, fizinę ir dvasinę sveikatą.

Kaip pavyksta to pasiekti? Paprastai įkuriamos įstaigos (dažniausiai atskiros tarnybos), kurios organizuoja sutrikusio intelekto asmenų priežiūrą 24 valandas per parą įstaigoje ar žmogaus namuose. Specialistai atlieka tėvų ar globėjų funkcijas. Ryte sutrikusio intelekto asmuo važiuoja į mokyklą ar dienos užimtumo centrą, po užsiėmimų grįžta į „namus“ ir vakarą bei naktį praleidžia kartu su asistentais, kurie padeda buityje, organizuoja laisvalaikį. Jeigu sutrikimo laipsnis labai gilus ar sutrikusio intelekto asmuo turi labai daug specialiųjų poreikių ir jam per sunku būti nepažįstamoje aplinkoje, pagalba teikiama asmens namuose.

Yra parengti poreikių vertinimo ir pagalbos organizavimo klausimynai, sudaromas veiklos planas pagal labai konkrečius asmens poreikius. Tarnybų specialistai labai glaudžiai bendradarbiauja su sutrikusio intelekto asmenimis, jų tėvais ar globėjais, mokytojais, socialiniais darbuotojais. Vertinant poreikius ir galimybes atsižvelgiama ir į šeimos patirtį, vertinami visi socialiniai ekonominiai aspektai.

Tokios tarnybos dažniausiai kuriamos ne prie įstaigos (dienos globos centras, mokykla, apsaugotas būstas), o kaip atskiri vienetai. Patirtis parodė, kad prie konkrečios įstaigos veikianti paslaugų tarnyba tenkina tik toje įstaigoje esančių asmenų poreikius. Tuomet mažėja galimybė teikti lankstesnę, įvairiapusiškesnę bei efektyvesnę pagalbą ir sutrikusio intelekto asmeniui, ir šeimoms konkrečioje bendruomenėje (miestelyje, seniūnijoje, gyvenvietėje, mieste).

Pavyzdžiui, Danijoje laikino atokvėpio tarnybų paslaugas finansuoja savivaldybė. Jeigu sutrikusio intelekto asmuo turi žymų ar kompleksinį raidos sutrikimą ir daug specialiųjų poreikių, savivaldybė 100 procentų apmoka 90 dienų per metus (Prancūzijoje – 60, Vokietijoje – 40). Prireikus papildomų paslaugų ilgesnį laiką, už jas tenka susimokėti pačiam paslaugų gavėjui.

Anglijoje minėta paslauga yra labai populiari, nes visi tėvai yra labai suinteresuoti, kad jų sūnus ar duktė, ypatingai turintys žymių sutrikimų, galėtų kuo ilgiau gyventi namuose prižiūrimi tėvų.

Kiekvienoje tarnyboje yra atvejų vadybininkai, kurie atsakingi už vidutiniškai 10 šeimų ir organizuoja joms paslaugas. Kai dėl lėšų trūkumo neišeina pasitelkti specialistų komandos, į pagalbą kviečiami specialiai parengti savanoriai, studentai.

Vakarų Europa labai susirūpinusi tuo, kad daugelį paslaugų organizuoja ir teikia vien labai profesionalios organizacijos. Tokiu atveju susiduriama su labai paprastu dalyku – viską vertinant vien tik per profesinę prizmę, matomi vien „defektai“ , „simptomai“, „ligos“ ir sunkiai pastebimas žmogus, nepakankamai paisoma visumos, santykių. Pasitaiko labai daug atvejų, kai profesionalai užmiršta, kad dirba su gyvais žmonėmis, tėvus mato tik kaip neįgaliųjų atstovus, o sutrikusio intelekto asmenis – tik kaip paslaugų vartotojus.

Labai dažnai manoma, kad šeimos, globojančios sutrikusio intelekto asmenis, tik sukuria problemas, bet nesiteikiama pamatyti, kiek daug tų problemų jos savarankiškai išsprendžia pačios. Juk reikia turėti galvoje, kad minėtos šeimos gerokai dažniau patiria įvairias krizes, o įveikti jas reikia daug laiko.

Laikino atokvėpio tarnybose taikoma naujo mąstymo filosofija – asmuo su negalia, tėvai ar globėjai, broliai ar seserys turi ne tik daug sunkumų, bet ir stiprybių. Laiku objektyviai ir žmogiškai įvertinus pirminę informaciją apie šeimos ir sutrikusio intelekto asmens galimybes bei poreikius, galima operatyviai organizuoti tinkamą pagalbą, kuri sustiprintų šeimos galimybes, įgalintų visus dalyvaujančius paramos rate, sumažintų socialinę atskirtį, padėtų visuomenei... pasveikti. Taigi, pats laikas imtis panašių tarnybų kūrimo ir Lietuvoje. Juk turime iš ko pasimokyti, o ir šių paslaugų poreikis yra didžiulis.

VILTIS
VAIKŲ UGDYMO CENTRAS

Ar namų mokymas gera išeitis?

Namų mokymas – tai pedagoginė pagalba, skirta vaikui, negalinčiam lankyti mokyklos tam tikrą laikotarpį. Tačiau viena kalbėti apie sveiką vaiką, kuris dėl tam tikrų sveikatos sutrikimų negali lankyti mokyklos, kita – apie vaiką su negale. Šis vaikas – tai vaikas, turintis „ligą“ visam gyvenimui. Kad jis galėtų lankyti bendrojo lavinimo mokyklą, jam reikia ypatingai pritaikytų ugdymo(-si) sąlygų arba specialiosios mokyklos, atitinkančios jo poreikius ir gebėjimus. Taigi, tėvams kyla daugybė klausimų: į kokią mokyklą leisti savo vaiką, kokiems pedagogams jį patikėti, ar tai ta aplinka, kurioje vaikui bus saugiausia.

Deja, ne visi tėvai pasiryžta savo vaikelį su negale patikėti pedagogams, tai yra svetimiems žmonėms. Todėl daliai vaikų su specialiaisiais poreikiais jie parenka namų mokymą, nusprendę, kad tai bus geriausia išeitis. Yra įvairių priežasčių, dėl kurių tėvai mieliau linkę pasirinkti namų mokymą nei mokyklą. Pavyzdžiui, gavę gydytojo rekomendaciją „skirti namų mokymą“, pasilieka galimybę visą laiką būti su vaiku namuose. Neseniai apsilankiusi Švedijoje sužinojau, kad ir ten yra skiriamas namų mokymas, tačiau labai retais ir ypatingais atvejais, nes tėvai labiau linkę išleisti vaikus į mokyklas, tai yra į visuomenę.

Šiuo metu turiu mokinį, kuriam paskirtas namų mokymas. Tenka pripažinti, kad iš pradžių taip mokyti pasirodė labai sudėtinga. Man, kaip pedagogei, tai buvo nauja patirtis, nes reikėjo:

- išmokti prisitaikyti dirbti privačioje aplinkoje;
- parinkti tinkamą vietą vaiko mokymui(-si);
- priimti vaiką tokį, koks jis yra natūralioje namų aplinkoje;
- nuolat bendrauti su mokinio tėvais;
- bendraujant su tėvais išlaikyti santykį tarp profesionalumo ir draugiškumo;
- įgyti labai didelį pasitikėjimą ir jo neprarasti.

Vaiko mokymas jo namuose labai skiriasi nuo mokymo įstaigoje, nes čia tėvai mato kiekvieną savo vaiko krustelėjimą, jo norą ar nenorą mokytis, visą mokymo(-si) procesą ir patys tuo pačiu tampa šio proceso dalyviais. Taigi, visa mokytojo veikla tampa labai išgryninta.

Darbo pradžia su mokiniu jo namuose nebuvo lengva. Mamai buvo labai sunku leisti man pačiai pradėti bendrauti su vaiku. Ji taip bijojo svetimo žmogaus, kad pirmus keturis užsiėmimimus bendravo su manimi tik pati, o vaikas kambario gale sėdėdavo, laukdavo ir stebėdavo, kas čia vyksta. Vaiko mama pasakodavo ir pasakodavo man apie savo jausmus, išgyvenimus, skausmą. Net ir prasidėjus pamokoms žinodavau, kad ji klausosi kiekvieno mano (o ir savo vaiko) žodžio. Dabar suprantu, kad mama jautėsi labai nesaugi.

Pirmos pamokos buvo daugiau žaidimo formos, nes norėjau, kad berniukas kuo daugiau atsivertų ir pajustų, kad mokytis galima su džiaugsmu, taip pat norėjau jį „prisijaukinti“. Bet vaikas labai greitai priprato prie pamokų ritmo, mano reikalavimų, prie manęs kaip mokytojos. Ir mūsų mokslai jau tęsiasi beveik dvejus metus. Manau, pirmieji sunkumai yra įveikti.

Nenuostabu, kad tėvams nėra paprasta į savo namus įsileisti svetimą žmogų, kuris vadinamas pedagogu. Juk jie dažniausiai nežino, kas ateis mokyti jų vaiko, koks bus šio žmogaus santykis su vaiku ir jais pačiais. Kaip jis priims jų aplinką, gyvenimo sanklodą ir buitį? Manau, kad tėvai nori, jog pedagogas juos suprastų, įžvelgtų jų nerimą, išgirstų nebylų pagalbos šauksmą. Juk jeigu tėvai nesirūpintų savo atžala, tai, tikriausiai, nė nesikreiptų į gydytojus dėl namų mokymo.

Žinoma, individualus mokymas turi labai daug privalumų. Mokytojas gali skirti mokiniui visą dėmesį, ugdymo procesas tampa gerokai intensyvesnis ir sutelktas tik į vieno vaiko poreikius bei galimybes. Nebelieka skubos, visada yra galimybė sulaukti atsakymo.

Mano mokinys, turintis specialiųjų poreikių, kuriam dabar yra 11 metų, šiuo metu nelanko mokyklos. Kada jis tai galės daryti, nežinau. Nors matau, kad berniukas jau veržiasi iš namų aplinkos, nes jam trūksta bendraamžių, socialinės patirties ir gilesnio pasaulio pažinimo. Tačiau tėvų teisė spręsti ir priimti sprendimą. O aš savo mokiniu labai džiaugiuosi. Kaipgi nesidžiaugti vaiku, kuris nori mokytis, labai stengiasi, daro labai didelę pažangą ir visada klausia: „Ar tai tu, ta pati mano mokytoja, vėl pas mane atėjai? Kada kitą kartą vėl ateisi? Ir vėl būsi ta pati?“. Žinau, kad namų darbai visada bus atlikti. Mano mokinys Donatas jau išmoko visas raides, pradėjo skaityti ir suprasti perskaitytą žodį, pasakoti pagal paveikslėlius, rašyti rašytinėmis raidėmis. Gali pasekti pasaką „Ropė“, pažįsta metų laikus ir gali juos apibūdinti. Taip pat jam labai patinka mokytis su kompiuterinėmis mokomosiomis programomis „Sebran“ ir „Šaltinėlis“. Apie savo mokinį galiu kalbėti tik gerai ir labai gerai, nes tai be galo norintis mokytis vaikas, taip pat labai švelnus, dėmesingas, kruopštus ir drausmingas.

Turiu pasakyti, kad šiek tiek nerimauju dėl to, kas bus toliau? Juk negali vaikas visą laiką gyventi ir bendrauti tik su tėvais. Taip pat matau, kad ir tėvams labai sunku visą laiką būti namuose ir neturėti galimybės gyventi savo gyvenimą, turėti savo pomėgių. Nežinau, ar gerai viską paaukoti dėl vaiko? Patarimų galima duoti įvairių, tačiau tik patys tėvai žino, kokį sprendimą pasirinks. Norėčiau pakviesti visus tėvus nenuleisti rankų net ir tuomet, kai vaikas turi labai didelių sutrikimų. Būtina ieškoti išeities, kelio į bendruomenę ne tik vaikui, bet ir patiems tėvams.

Ona Guogienė
Vilniaus vaikų ugdymo centro „Viltis“
vyr. spec. pedagogė

Neįgalaus vaiko ugdymas namuose

Nėra žmonių, kurie būtų apsaugoti nuo pergyvenimų, sielvarto, nelaimių. Neįgalus vaikas – tai išmėginimas šeimai ir artimiesiems. Vaiko sveikatos būklė yra vienas svarbiausių tėvų rūpesčių bei bendravimo su specialistais objektų. Kartais negalią turinčiam vaikui dėl iškilusių sveikatos problemų gydytojai rekomenduoja namų aplinką, pataria nelankyti ugdymo įstaigos. Įstatymai numato tokią padėtį. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymo (1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII-969) 12 straipsnio 5 punktas teigia, kad specialiųjų poreikių moksleiviai, negalintys lankyti švietimo įstaigų, mokomi namuose Švietimo ir mokslo bei Sveikatos apsaugos ministerijų nustatyta tvarka.

Keista, bet ne visi tėvai žino, kad jų neįgalus vaikas turi tokią teisę – mokytis namuose. Dar atsiranda vaikų, kurie gyvena globojami tėvų ir visiškai nėra pedagogų ugdomi. Žinoma, neįgalaus vaiko sveikata mokslo metų eigoje gali kisti. Nei gydytojai, nei tėvai negali jos prognozuoti. Neretai dėl padažnėjusių epilepsijos priepuolių mokinio sveikata gali prastėti: jis gali prarasti turėtus įgūdžius ir gebėjimus. Tada tėvai gydytojų patariami gali apsispręsti, kaip elgtis toliau: ar vaiką leisti į ugdymo įstaigą, ar kol kas ugdyti namuose.

Man, pedagogei, ateinant į šeimą kyla daug įvairiausių klausimų. Kaip mane, kaip specialistę ir kaip žmogų, priims tėvai? Kaip elgtis šeimoje? Kaip sustiprinti benutrūkstančius ryšius su mokykla, mokyklos bendruomene? Kaip bendrauti su tėvais siekiant įgyvendinti užsibrėžtus ugdymo tikslus? Ar tėvai norės dirbti drauge? Rasti atsakymus į minėtus klausimus nėra paprasta. Specialistai ir tėvai nepasirenka vieni kitų, jų santykiai yra nuolatinis besikeičiantis kūrybinis procesas.

Man paprastai svarbiausi mokinio interesai, galimybė jam padėti. Dirbu su mokiniais, turinčiais žymią kompleksinę negalią. Švietimo ir mokslo ministerijos bendruosiuose ugdymo planuose numatomos 6 savaitinės valandos, veiklos: komunikacinė veikla, pažintinė ir orientacinė veikla, meninė veikla, ritmika ar gydomoji gimnastika, darbinė veikla. Ugdymo įstaigoje savaitinis krūvis – 18 pamokų. Namuose mokau tik aš viena, specialioji pedagogė, o ugdymo įstaigoje – ir kiti specialistai: logopedas, judesio korekcijos pedagogas, ergoterapeutas, masažistas, psichologas. Taigi, joje mokinys galėtų gauti įvairiapusiškesnę pagalbą.

Atsižvelgdama į mokinio individualias galimybes, ugdymo(-si) tempą, specialiuosius ugdymo(-si) poreikius, kartu su tėvais ar globėjais sudarau ugdymo(-si) programą, lavinu vaiko gebėjimus, parenku ir taikau alternatyvius mokymo, ugdymo(-si) metodus bei formas, konsultuoju tėvus. Tačiau namuose ugdymas ne visada vyksta sklandžiai, nes dažnai jų aplinka nėra tinkamai pritaikyta fizinę negalę ar judėjimo apribojimų turinčiam vaikui. Mokinys gali neturėti specialiosios darbo kėdutės ar atskiros veiklai pritaikytos erdvės. Tada lanksčiai su šeimos nariais deriname, kuri buto dalis ir vieta bus skirta užsiėmimams su vaiku.

Tėvai dažnai visą savo energiją, dėmesį, jausmus skiria vaikui. Dėl neišsipildžiusių svajonių ir lūkesčių, nuovargio jie patiria nuoskaudą, būna nepatenkinti visais ir linkę kaltinti visus aplinkui. Pedagogas pamato šeimą iš arti, iš vidaus, perpranta jos modelį, įtaką vaikui, šeimos narių tarpusavio santykius, tačiau turi išlikti neutralus ir susikloščius konfliktinėms situacijoms veikti atsižvelgiant į neįgalaus vaiko interesus.

Dažnai tėvams tenka išgyventi psichologinę krizę, kad galėtų blaiviai vertinti neįgalaus vaiko raidos perspektyvas. Vaiko galimybės arba išaukštinamos, arba sumenkinamos. Mokymosi namuose metu tėvai pamato savo vaiką kitokį – ne „nieko negalintį“, bet atliekantį jam parinktas užduotis, realius jo pasiekimus ir nesėkmes, išmoksta padėti vaikui, sužino, kokių priemonių reikia. Specialistas visada šalia. Galima jį stebėti, jo klausti, tartis, diskutuoti.

Dirbdama su žymią negalę turinčiu vaiku atsižvelgiu į jo sveikatos

būklę. Pablogėjus mokinio sveikatai (po priepuolio ar pan.), lanksčiai keičiu veiklą, ją supaprastinu ar parenku lengvesnes užduotis, darau daugiau pertraukėlių, panaudoju žaidybinius elementus. Kartais, deja, net tenka nutraukti ar atidėti užsiėmimą kitai dienai.

Žymią kompleksinę negalią turinčio vaiko ugdymo programa remiasi individualių gebėjimų lavinimu. Individualioje programoje akcentuojamas esamas vaiko gebėjimo lygis, trumpai ir aiškiai išskiriami artimieji ir tolimieji tikslai, specialioji pagalba ir paslaugos, ugdymo vietos ir būdo parinkimas, laiko tarpas tikslui pasiekti, programos veiksmingumo įvertinimas. Ji gali būti sudaroma trims mėnesiams, pusei metų, metams.

Pagalba neįgaliajam ir jo šeimai turėtų būti vertinama ne vien tik pedagoginės pagalbos vaikui aspektu. Vieno šeimos nario negalė neišvengiamai paveikia visą šeimą kaip sistemą. Vaikui su funkciniu sutrikimu ir jo šeimai reikia įvairios paramos – socialinio darbuotojo, psichologo, specialiojo pedagogo, logopedo, judesio korekcijos pedagogo. Belieka tikėtis, kad šeimų, auginančių neįgalius vaikus, poreikiai artimiausioje ateityje bus tenkinami veiksmingiau.

Rita Giniotienė
Vilniaus vaikų ugdymo centro „Viltis“
spec. pedagogė, vyr. mokytoja

Tas baugus žodis... mokykla

Prisimenu tas dienas, kai skambinėjau į mokyklas ir aiškinau, kokia mūsų sūnaus būklė (po šešių valandų komos), ir ar jie išdrįstų mus priimti... Vieni sakė, kad mes jiems nepriklausome pagal gyvenamąją vietą, kiti teisinosi neturintys specialistų, dar kiti klausė, ar sūnus kalba, vaikšto, koks jo sutrikimo laipsnis, kokia diagnozė. Tada siūlė bandyti paskambinti į kitą mokyklą, kuri turi atskirai įrengtą klasę alergiškiems vaikams, bet ten – mažai vietų...

Galiausiai dar vienerius metus pabandę pasimokyti kaimo mokykloje (palikę savo namus Vilniuje ir tėtį, kas labai traumavo sūnų), sugrįžome atgal, pamiršę, ką buvome išmokę iki išvykimo... Nors klasėje tebuvo šeši mokiniai, Donatas blaškydavosi, stengdavosi visaip atkreipti į save dėmesį, trukdydavo dirbti kitiems. Nesuprasdamas, ką pasakoja mokytoja, bandydamas suvokti, kas vyksta, išmoko vieną veiksmą – nuvalyti kempine lentą. Ir, žinoma, ne tada, kai mokytojai to reikėdavo. Tik jai pradėjus rašyti ant lentos, jis puldavo viską nuvalyti (jam tai, tikriausiai, buvo labai smagus veiksmas). Vienintelis bendravimo su mokytoja būdas...

Kad ir kaip norėčiau teigiamai vertinti šį mūsų pasiaukojantį žingsnį, t. y. mėginimą apsiprasti kaimo mokykloje, negaliu rasti nė vieno privalumo (nebent tėtis pailsėjo nuo mūsų, bet ir tas susirgo, o mes ne tik praradome savo namų ritualus, bet tiesiog pervargome nuo papildomų stresų ir tos naujos aplinkos „jaukinimo“...). Kai gegužę sugrįžome susirgę į namus, Donatas griežtai atsisakė kada nors dar vykti į kaimą ar eiti į kokią nors kitą mokyklą. Žodis „mokykla“ įgijo neigiamą reikšmę. Kartais, kai sūnus neparuošia namų darbų, pasakau, kad, jeigu nesimokys namuose, turėsime eiti į mokyklą... Ir tada jis stengiasi tuojau pat viską atlikti, kad tik nereikėtų eiti į mokyklą... Štai toks nevykęs mano gąsdinimas „mokykla“... Nežinau, kas lėmė tą sūnaus baimę, nes nebuvo baisi pirmoji mokykla ar blogi jos vaikai... Gal kas įžeidė, pažemino jį, nes nepagarbą sau sūnus jaučia labai giliai. O gal baimę lėmė tai, kad jis nesuprato, kas mokykloje vyksta. Tik pasakyk jam, kad jis kažko nesupranta ar nemoka, ir tai jam bus didžiausias įžeidimas bei pažeminimas.

Man atrodė, kad jeigu Donatas bus su vaikais, tai kažkaip, savaime suprantama, kažko išmoks... Bet laikas parodė, kad sūnui būdingas labai savotiškas stereotipinis mąstymas. Jis išgirsta tik paskutinius du sakinio žodžius. Todėl nepajėgia lygiaverčiai bendrauti su kitais žmonėmis, atsakyti į netikėtus negirdėtus klausimus. Todėl po nepavykusio bandymo integruotis į jaukią mažos mokyklos klasę apsisprendėme ieškoti „specialisto“ – mokytojo, kuris sugebėtų dirbti su mūsų sūnumi. Džiaugiuosi, kad paskambinau ir į „Vilties“ ugdymo centrą (nors dar nė už ką nenorėjome su vyru pripažinti, kad Donatas yra kitoks...). Puoselėjome viltį, kad jei jis bus tarp „normalių“ vaikų, tai sutrikimas kažkaip savaime išnyks, ir jis taps tokiu kaip kiti – sveiku – vaiku.

Esu dėkinga „Vilties“ ugdymo centro direktorei A. Vilūnienei už šiltus, užuojautos kupinus žodžius. Ji iš karto atsiliepė į mano pagalbos prašymą ir paskyrė mums dabartinę mūsų mokytoją, kurios Donatas išsiilgęs laukia namuose. Jam saugu, kai jis žino, kad jį mokys „ta pati mokytoja“, ir „jam kitos nereikia“, „šitos vienos jam užtenka“... Pamokos turi savo tvarką, ritualą, o tai teikia Donatui pažinimo džiaugsmą, pasitikėjimą mokymosi procesu. Be to, jis nesijaučia „kvailas“, išjuoktas, visada susikaupia, nes netrukdo svetima aplinka, nepažįstamųjų žvilgsniai, kurių jis labai bijo.

Žinoma, nesakau, kad įvesti naują žmogų į mūsų namus buvo lengva. Vėl teko priminti „mokyklą“, griebtis kitų „derybinių“ veiksmų. Bet kai pamokos namuose tapo įprastu, žinomu, išmoktu veiksmu aplinkoje, kurioje sūnus jaučiasi šeimininkas, jos atnešė daug naudos. Nors lėtai, su ginčais ir prieštaravimais, bet tapo įmanoma aptikti suvokimo spragas ir pradėti jas mažinti... Donatas buvo prisikūręs savų „teorijų“, kad nėra keturkampių ir kairės rankos, ir kitų vaikų tėvelių – tik jo vieno... Šiandien jis žino, kaip yra iš tikrųjų, ir net paaiškina man. Neįsivaizduoju, ką tektų daryti, jeigu specialistė negalėtų ateiti į namus. Turint omenyje kitus Donato sveikatos sutrikimus, dėl kurių mums geriau vengti didesnių susibūrimų, kontaktų su sergančiaisiais. Nepritaikyta mityba, padidintas jaudulys kenkia jo širdelei, mažėja atsparumas infekciniams susirgimams. O kur dar termoreguliacijos sutrikimas, medikamentinė bei maisto alergijos... Vis svajoju, kad visa tai išaugsime, ir galiausiai lankysime kokias nors papildomas pamokas ar būrelius, kad atsigriebtume už sergant pavogtus metus...

Silva Galkauskienė
Vienuolikmečio Donato mama

Kokybiškos slaugos ir socialinės priežiūros paslaugos kliento namuose

Neseniai gavome šią informaciją, manome, kad ji bus įdomi ir mūsų skaitytojams.

Dažnai gyvenime atsitinka taip, kad savo namuose tenka prižiūrėti vyresnio amžiaus žmogų ar slaugyti ligonį. Netikėta našta užgula pečius ir atrodo, kad laiko viskam pritrūks. Išeitį siūlo skandinaviško modelio įmonė Lietuvoje** MedCare Provider**, teikianti profesionalią slaugos ir socialinės priežiūros pagalbą.

„Kokias paslaugas ir kuriuose Lietuvos regionuose jau teikiate?“

„Mes teikiame profesionalias slaugos, socialinės priežiūros bei pagalbos buityje paslaugas kliento namuose. Šiuo metu paslaugos yra teikiamos tik Vilniaus mieste, tačiau ateityje planuojame plėsti savo veiklą ir į kitus didžiuosius Lietuvos miestus. Lietuvoje tokio pobūdžio veikla – naujovė. Tačiau esame įsitikinę, kad išbandę ir įvertinę šias paslaugas klientai liks labai patenkinti.

Šios paslaugos tinka įvairių poreikių žmonėms: ir ypatingos priežiūros reikalaujantiems pacientams, sergantiems lėtinėmis ligomis, ir tiems, kuriems gydytojo paskirta specialioji priežiūra namuose, ir žmonėms su negalia, ir garbaus amžiaus žmonėms, kuriems reikalinga pagalba buityje ir kt. Paslaugas teikia daugiau kaip dvidešimt skirtingų specializacijų darbuotojų.“

„Ar minėtos paslaugos prieinamos lietuviams? Kokios vidutinės jų kainos?“

„Paslaugų kainos priklauso nuo užsakytos paslaugos rūšies: slaugos, socialinės ar pagalbos buityje. Paslaugos turi valandinius įkainius, kurie kinta priklausomai nuo kliento gyvenamosios vietos bei užsakyto paslaugų paketo. Kainos svyruoja nuo 19 iki 25 Lt. Taip pat sudarant ilgalaikę paslaugų teikimo sutartį taikome lanksčią nuolaidų sistemą.“

„Socialinei priežiūrai reikalingos tam tikros higienos ir kt. priežiūros priemonės. Jomis pasirūpinate jūs ar paslaugų užsakovas?“

„Bendradarbiaujame su keletu įmonių, tiekiančių priemones ligonių slaugai ir priežiūrai, todėl klientui galime pasiūlyti jų įsigyti ir išsinuomoti patraukliausiomis kainomis. Susisiekti su *MedCare Provider* specialistais bei plačiau sužinoti apie teikiamas paslaugas galite skambindami šiais telefonais Vilniuje: 8~5 232 8510 arba 8~672 54461.

Taip pat galite apsilankyti kompanijos tinklalapyje internete medcareprovider.com“

Dėkojame Bendram Amerikos lietuvių šalpos fondui!

Bendras Amerikos lietuvių šalpos fondas (BALFAS) yra šalpos organizacija, kuri nuo pat įsisteigimo 1944 metais gelbėjo varge esančius tautiečius, kiek tik ištekliai ir galimybės leido. Per 64 veiklos metus buvo nuveikta daug reikšmingų labdaros darbų. Savanoriška pasiaukojanti JAV lietuvių veikla padėjo daugeliui žmonių Lietuvoje.

Deja, kaip mus informavo BALFO vedėja Laima Aleksienė, dėl nepalankiai susiklosčiusių aplinkybių organizacija ketina nutraukti savo veiklą. Tačiau net tokiu sunkiu metu BALFAS neužmiršo „Vilties“ bendrijos, skirdamas jai net 3000 JAV dolerių.

„Gal ši auka nors kiek palengvins Jūsų nuolatinius rūpesčius ir pastangas, siekiant padėti sutrikusio intelekto žmonėms,“ – parašė mums laiške gerbiama Laima Aleksienė. Labai dėkojame poniai Laimai ir ištikimai mūsų bendrijos bičiulei, JAV lietuvei Pranutei Šlutienei, perdavusiai mums šią kilnią dovaną, kuri pasitarnaus neįgaliųjų reikmėms.

Žurnalo rengėjų informacija

Dainuokime vaikams lopšines

Palikęs saugias motinos įsčias, vaikas ateina į mūsų pasaulį ir tampa jo dalimi. Iš pradžių viskas čia jam svetima ir nesuprantama. Kad galėtų sėkmingai įsitvirtinti gyvenime, mažas žmogus turi pažinti šį pasaulį, rasti jame savo vietą, nutiesti savo kelius. Sunku tai padaryti be mamos pagalbos.

Lopšinės – pažinimo versmės

Kiekviena tauta nuo seno turi susikūrusi savitą pasaulio vaizdą, kuris atskleidžiamas per mitus, dainas, religines apeigas, ritualus ir įtvirtinamas kalba. Kiekviena nauja karta gauna šį pasaulėvaizdį kaip palikimą, kuris tampa atraminiu tašku kuriant savąjį pasaulio vaizdą. Sunku įsivaizduoti, koks sunkus ir atsakingas darbas laukia mažo vaiko. Liaudies sukurti žaidinimai, dainelės, lopšinės vaikui reikalingi ne tik kaip meninė vertybė, bet ir kaip geros dvasinės bei fizinės būsenos dalis.

Mažam vaikui labai svarbu atrasti savo kūną: pirštukus, rankytes, kojytes, galimybę jomis veikti. Žaisdami su vaiku laviname jo dėmesį ir koordinaciją, suteikiam daug gerų emocijų. Judesiai atstoja ir savotišką masažą, skatinantį raumenų įsitempimą bei atsipalaidavimą. Savojo „Aš“ suvokimas – būtina sąlyga normaliam psichiniam ir asmenybiniam vaiko vystymuisi. Neatsitiktinai šis procesas liaudyje buvo kontroliuojamas tradicijomis. Šimtmečiais iš kartos į kartą buvo perduodami vaikų lopšinių tekstai. Pasitelkusi juos net visai nepatyrusi auklė galėjo lavinti vaiką, perteikdama jam žinias apie jį patį, jo kūną, pasaulį, kuriame jis nuo šiol gyvens.

Namai – saugiausia vieta pasaulyje

Prisiminkime lopšines, kurias dainuodavo mums mamos arba kurias mes dainuojame savo vaikams. Tai lengvi simboliniai tekstai, kuriuose užfiksuotos pagrindinės vystimosi gairės, nurodomos pasaulio, į kurį atėjo kūdikis, koordinatės. Suprantama, kad vaikas augtų psichiškai sveikas, būtina užtikrinti, kad jo pasaulyje užimama vieta ir jis pats yra patys geriausi iš visų.

Čiūčia liūlia, mažą sūnaitėlį
Tave radau putino krūmely (2 k.)
Tave vysčiau baltojon drobelėn
Tave guldžiau margojon lovelėn (2 k.)
Ir atskrido baltoji gulbelė
Ir atnešė snapely vardelį (2 k.)
Čiūčia liūlia, maža sūnaitėlį
Čiūčia liūlia, žalią bijūnėlį. (2 k.)

Taigi, viskas prasideda nuo vietos, kur dabar guli vaikelis. O ji – tai namai, kuriuose vaikas yra saugus ir mylimas. Tėvai jam parinko čia pačią geriausią vietą:

Zo zo rilkiška,
Vario lopšelis
Ir virvelės sidabrytos
Aukso lingynėlė.

Gera gyventi, kai esi mylimas

Vaikui vystantis labai svarbu žinoti, kas jis yra: dukrelė, sūnelis, saulelė, girios paukštelis, katinėlis ir t. t. Jis – pats geriausias, gražiausias visame pasaulyje. Kiekviena mama ir tėtis sugalvoja pačius meiliausius vardus savo mažyliui pavadinti. Kartais taip nutinka, kad pirmam vaikui dar mažam besant gimsta kitas. Tokiu atveju neišvengiama psichologinės traumos. Todėl dainuojant lopšines galima mažylį parengti brolio ar sesės atėjimui, užtikrinti, kad, net ir kitam vaikeliui gimus, jis nepraras savo vietos.

Liūlia mažą,
Duos dievulis gražų.
Kai kitą turėsima,
Tai abu mylėsima,
Vieną pamyluosima,
Kitą pačiūčiuosima.

Kaip tik šiuo kūdikystės periodu formuojasi vadinamasis „kertinis pasitikėjimas gyvenimu“, t. y. intuityvus žinojimas, kad gyventi gera, kad žmogutis yra mylimas ir laukiamas. Nuolatinis mamos buvimas šalia, greitas vaiko poreikių tenkinimas, šilti jo ir mamos santykiai yra labai svarbūs tolimesniam gyvenimui.

A-a, a-a liūli,
Katinėlis guli,
O katytė motinytė
Marškinėlius siuva.

Kur pasaulio kraštas

Vaikui pradėjus vartytis, tampa aktualus fizinis vaiko saugumas. Ir šiuo atveju gali padėti lopšinė. Yra simbolinė riba, skirianti vidinį vaiko pasaulį nuo išorinio. „Pasaulio krašto“ suvokimas svarbus ne tik mažam vaikui, kuriam peržengus šią ribą iškyla grėsmė iškristi iš lopšio ar nukristi nuo lovos, bet ir didesniam, ieškančiam nuotykių vaikučiui. Nors tai tampa aktualu tik pirmaisiais gyvenimo metais, tačiau dainuodami lopšinę jau iš anksto jį tam ruošiame:

A-a apapa,
Zuikis vaiką lingavo,
Belinguodams užsnūdo,
Nuo krislelio nusprūdo.
A-a apapa,
Katins nosį nukando.

Augantis vaikas, remdamasis savo pojūčiais, kaip iš paveikslėlių dėlioja savąjį pasaulio vaizdą. Šiuo atveju vėl gi labai svarbu išskirti daiktų ribas. Parodyti, kur baigiasi viena ir prasideda kita. Psichologine prasme „krašto“ atskyrimas padeda vaikui nustatyti daiktų ribas, moko jį orientuotis erdvėje. Pasaulį vaikas jau suvokia ne kaip vaizdų, garsų ir pojūčių chaosą, bet kaip realius reiškinius. Tokiu būdu jis pirmiausia atpažįsta savo mamą, o vėliau ir visa kita.

A-a a-a pupą.
Kas tą pupą supa?
Supa tėtis ir mama
Ir katytė murzina.
A-a a-a pupą.
Kas tą pupą supa?
Tai kiškelis beuodegis
Šitą pupą supa.

Lopšinės – gyvenimo kelrodžiai

Lopšinių su džiaugsmu klauso ne tik kūdikiai, bet ir didesni vaikai. Daugelyje lopšinių apdainuojama vaiko ateitis: kokius darbus jis dirbs, kaip kurs savo šeimą... Tokiu būdu per lopšines mama perteikia vaikui pačią paprasčiausią jo būsimo gyvenimo schemą, suteikia pagrindinius dorovinius bei moralinius principus, kuriais remdamasis žmogus ateityje ras savo vietą gyvenime ir bus laimingas.

Čiūčia liūlia, mažutėlį,
Čiūčia aukso trupinėlį.
Čiūčia liūlia, auk didutis,
Čiūčia liūlia, būk greitutis.
Čiūčia liūlia, jok turgelin,
Čiūčia liūlia, pirk žiedelį.

Lopšinėms labai svarbūs ne tik tekstai, bet ir pati situacija, kurioje jos dainuojamos. Vakare kūdikis guli lovelėje, o mama sėdi šalia. Mažylis savų minčių dar neturi, jis klauso mamos balso, kuris vienintelis išsiskiria tylos ir tamsos fone. Lopšinės ritmas labai panašus į kvėpavimo ar širdies plakimo ritmą. Du žmonės susijungia ir sudaro vieną energetinę sistemą, vedamą to paties ritmo. Tai labai artima tam laikui, kai kūdikis dar buvo mamos įsčiose. Todėl lopšinės intonacija, žodžiai, vaizdai paliečia vaiką ir randa savo vietą giliausiuose jo dvasios kloduose. Jam užaugus, šie prisiminimai ir vaizdai taps jo gyvenimo pamatu.

Pelel, pelel nešk miegelį
Po mažyčio pagalvėle
Saldų miegelį.
Kad katelė nepajustų,
Mažytėlė nepabustų,
Kad saldžiai miegotų.
Katelės peliuoja,
Peleles gainioja.
Kai pelelė šmikšt pataukšt,
Nė katelė nesugaus.

Žinoma, kad iki penkerių metų susiformuoja pagrindiniai žmogaus asmenybiniai bruožai. Daugelis suaugusiųjų klaidingai galvoja, kad lopšinės tinka vaikams todėl, kad yra paprastos. Tačiau esmė ne paprastume. Psichologinis lopšinių poveikis glūdi per amžius išsaugotuose ritminguose paprastuose tekstuose, kurie savo žodinėmis formulėmis panašūs į pagoniškus užkalbėjimus. Jie lengvai pasiekia pasąmonę ir randa ten savo vietą, nes kalba apie pačią pagrindinę žmogaus gyvenimo prasmę – būti laimingam.

Parengė Angelė Paulėkaitė
Dienos centro „Šviesa“ vedančioji socialinė darbuotoja

Aušros Šimaitytės pieš.

Dauno sindromas ir vaiko raida (2)

Tęsiame trečiajame 2008 m. „Vilties“ žurnalo numeryje pradėtą temą

Mitybos būklė

Paprastai Dauno sindromą turintys naujagimiai gimsta išnešioti, bet mažesnio svorio ir ūgio nei sveiki naujagimiai. Labai dažnai šie vaikai pirmaisiais gyvenimo metais ir auga lėčiau nei bendraamžiai, tačiau kai kurių iš jų svoris jau iškart yra per didelis. Dauno sindromą turintys didesni vaikai, paaugliai ir suaugusieji apskritai yra labai linkę tukti. Tyrimais nustatyta, kad tokių žmonių pagrindinė medžiagų apykaita, t. y. kalorijų kiekis, kurį žmogus išnaudoja ilsėdamasis (nejudėjamas) ir miegodamas, yra mažesnė nei kitų žmonių. Tai reiškia, kad Dauno sindromą turintys vaikai, suvalgydami tokį patį maisto kiekį bei judėdami tiek pat, kiek ir jų sveiki bendraamžiai, sunaudoja mažiau kalorijų nei pastarieji. Likusios nesunaudotos kalorijos diena iš dienos kaupiasi kūne riebalinio sluoksnio pavidalu ir taip didėja viršsvoris.

Taigi Dauno sindromą turintiems žmonėms rekomenduojama valgyti mažiau kaloringą maistą bei daugiau judėti. Tą ne visada lengva: vaikams ir paaugliams dietos laikymasis gali lemti pagrindinių maisto medžiagų, vitaminų ir mineralų trūkumą. Be to, turintiems gerą apetitą žmonėms visada sunku laikytis valgymo apribojimų, o protinį atsilikimą turintiems žmonėms tai padaryti gali būti dar sunkiau. Todėl gera išeitis gali būti didesnis fizinis aktyvumas. Tai anaiptol nereiškia, kad vaikas turi tapti sportininku. Tiesiog šeimos ir vaiko dienos veiklą reikėtų suplanuoti taip, kad judriems užsiėmimams būtų skirta daugiau laiko.

Taisykles ir iškylų planus kurkite visi drauge. Kiekvieną savaitę susigalvokite 2-3 paprastas, kad ir labai menkas naujas fizines veiklas, pradėdami nuo pačių lengviausių ir palaipsniui sunkindami užsibrėžtus tikslus. Jeigu įmanoma, vaikui suprantamais ženklais ant popieriaus lapelio užrašykite šiuos tiks-

Štai keletas patarimų, kaip daugiau pajudėti beveik „nejučia“:

- *jeigu kur nors važiuojate su vaiku, pastatykite automobilį kiek tolėliau arba išlipkite iš troleibuso viena stotele anksčiau ir likusį atstumą nueikite pėsčiomis;*
- *mažiau naudokitės liftu, geriau, jei tik įmanoma, lipkite laiptais;*
- *į netoli nuo namų esančias vietas veskitės vaiką pėsčiomis arba leiskite jam važiuoti dviračiu/triračiu;*
- *vaikščiodami parke su vaiku, trumpai (apie 10 min.) pažaiskite gaudynių, nesistengdami jo pagauti, o tik persekiodami, kad jis gautų pabėgioti kaip sugeba. Atminkite, kad supimasis sūpuoklėse vaikų žaidimų aikštelėse nėra fizinis aktyvumas, o tik pasyvus sėdėjimas.*
- *Paaugliams leiskite nupjauti veją rankine žoliapjove.*
- *Eikite į ilgalaikius pasivaikščiojimus, nedideles iškylas ar važiuokite pasivažinėti dviračiu su draugais kokį kartą per savaitę;*
- *Jeigu galite, įsigykite vaikščiojimo lazdas sau ir vaikui bei vaikščiokite kartu su juo;*
- *Susikurkite savotišką žaidimą–taisykles, pavyzdžiui, po kiekvieno prie televizoriaus praleisto pusvalandžio apeikite ar apibėkite (priklausomai nuo vaiko galimybių) kartu aplink namą ar sklypą, kuriame gyvenate ir pan.*
- *Vaikai su Dauno sindromu, nors ir būdami nerangūs, mėgsta šokti ir judėti pagal muziką, todėl galite tarp kasdienių darbų surengti visai šeimai trumpas „šokių“ pertraukėles.*

lus ir pakabinkite matomoje vietoje; lapelius su jau įvykdytais dienos tikslais grįžę nukabinkite.

Svarbu, kad vaikui (taip pat ir jums) būtų įdomu bei smagu dalyvauti fizinėje veikloje.

Širdies ir kraujagyslių sistemos ypatumai bei ligos

Maždaug 75 proc. Dauno sindromą turinčių vaikų gimsta su širdies ydomis. Laimė, šios ydos dažniausiai nebūna labai sudėtingos ir gali būti pagydytos operacijos būdu, vaikui jau paaugus. Būdingiausios jų – tai pavieniai defektai („skylutės“) tarp širdies skilvelių (vadinamasis skilvelių pertvaros defektas, SPD), prieširdžių (vadinamasis prieširdžių pertvaros defektas PPD) ar tarp pagrindinių iš širdies išeinančių kraujagyslių (vadinamasis atviras arterinis latakas, AAL). Bet kartais kūdikiai gimsta su sudėtingomis širdies ydomis, kurios ne tik trukdo vaikui augti ir vystytis, bet netgi gresia jo gyvybei. Jeigu tik įmanoma, t. y. jeigu vaiko būklė nėra per sunki, tokias širdies ydas stengiamasi pradėti gydyti vaistais ir operuoti kuo anksčiau, netgi iškart po gimimo.

Jeigu dėl kokių nors priežasčių gimdymo namuose nebuvo ištirta Dauno sindromą turinčio naujagimio širdis, su juo būtina kuo greičiau apsilankyti pas kardiologą ir atlikti širdies echoskopiją, ypač jeigu vaikutis greitai pavargsta valgydamas, mėlynuoja, blogai auga jo svoris. Reikalas tas, kad viena iš vaiko blogo apetito, vangumo ir svorio neaugimo priežasčių gali būti nenustatyta širdies yda.

Nepriklausomai nuo to, yra ar nėra įgimtos širdies ydos, Dauno sindromą turinčių naujagimių ir pirmųjų mėnesių kūdikių galūnės paprastai būna melsvos ir greitai atvėsta. Tai priklauso nuo kraujagyslių reguliacijos nepakankamumo ir to nulemtos nepakankamos galūnių kraujotakos. Ši būklė nėra pavojinga ir išnyksta vaikui paaugus. Tą patį reikia pasakyti ir apie vadinamąjį odos marmuruotumą, t.y. baltomis ir melsvomis dėmėmis numargintą nurengto kūdikio odą. Ši būklė irgi nėra pavojinga, ji paprastai būdinga visiems naujagimiams ir priklauso nuo odos kapiliarų reakcijos į aplinkos temperatūrą, tačiau Dauno sindromą turintiems kūdikiams ji gali užsitęsti keletą pirmųjų gyvenimo mėnesių ar net ilgiau.

Jeigu kūdikis turi įgimtą širdies ydą, tėveliams patartina atkreipti dėmesį:

- *ar vaikutis pats pabunda valgyti ir garsiai verkia išalkęs;*
- *ar stipriai čiulpia, ar nepavargsta vos tik pradėjęs valgyti;*
- *ar valgio metu nemėlynuoja ir nepradeda sunkiai, garsiai alsuoti;*
- *ar pakankamai šlapinasi, t. y. ar per dieną tenka pakeisti ne mažiau 5–6 sunkių („šlapių“) sauskelnių.*

Visus rūpimus klausimus būtina aptarti su vaikutį prižiūrinčia slaugytoja ir gydytoju. Be to, reikia reguliariai lankytis pas kardiologą ar kardiochirurgą, kurie numatys tolesnę gydymo taktiką.

Tęsinys kitame žurnalo numeryje

Eldoradas – nepasiekiama svajonė ar... realybė?

Ne paslaptis, kad Lietuvoje trūksta socialinių paslaugų sunkią ir kompleksinę negalią turintiems žmonėms. Tačiau padėtis kitose Europos šalyse yra ne ką geresnė. Naujausių tarptautinės organizacijos *Inclusion Europe* tyrimų duomenimis, visoje Europoje stinga bendruomeninių paslaugų sunkią negalią turintiems asmenims, užtikrinančių kuo didesnį šių asmenų savarankiškumą ir galimybę patiems priimti sprendimus. Kita vertus, minėto tyrimo metu vis dėlto buvo atrasta įstaigų, teikiančių kokybiškas tokio pobūdžio paslaugas. Viena jų – ELDORADO centras Gotenburge (Švedija). „Vilties“ bendrijai *Inclusion Europe* suteikė galimybę pasisemti patirties iš gerą praktiką darbe su neįgaliaisiais turinčių įstaigų. Jos atstovai galėjo aplankyti Eldorado centrą, savarankiško gyvenimo namus intelekto sutrikimų ir regėjimo negalią turintiems asmenims, dienos centrą sunkia kompleksinę negalią turintiems žmonėms, taip pat aptarti Švedijos socialinės apsaugos sistemą žmonėms su sunkia negalia. Tačiau didžiausią įspūdį vis dėlto paliko analogo Lietuvoje neturintis Eldorado centras.

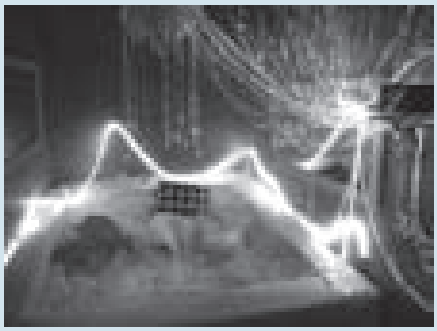

Eldorado yra savivaldybės įstaiga, skirta žmonių su sunkia ir kompleksine proto negalia užimtumui bei meniniam ugdymui. Eldorado siekia šių tikslų:

- teikti užimtumo paslaugas neįgaliesiems;
- rengti mokymus asmenims, dirbantiems su neįgaliaisiais, jų tėveliams, globėjams, asmeniniams asistentams ir kt.;
- teikti metodinę, psichologinę paramą neįgaliųjų tėveliams, globėjams ir asmenis, dirbantiems su neįgaliaisiais;
- rengti kultūrinius renginius neįgaliesiems.

Išties tokio pobūdžio įstaigos neteko matyti nei Lietuvoje, nei kitose Europos valstybėse. Tai nėra dienos socialinės globos paslaugas teikianti įstaiga. Paprastai kalbant, tai pramogų klubas neįgaliesiems, kuriame jie gali susitikti su draugais, pabendrauti su socialiniais darbuotojais, atsipalaiduoti, muzikuoti, kavinėje pasivaišinti skaniu morkų pyragu. Eldorado centras mums priminė „Vilties“ bendrijos vasaros stovyklą Giruliuose, kurios visi nekantriai laukiame ištisus metus. Šis centras yra tarsi mūsų stovyklos miniatiūra, tik jame neįgalieji gali lankytis ne kartą per metus, bet kiekvieną savaitę.

Eldorado centrą lanko visų amžiaus grupių neįgalieji. Jie gali atvykti į centrą vieną kartą per savaitę ir naudotis paslaugomis vieną valandą. Per savaitę centre apsilanko apie 150 neįgaliųjų. Už paslaugas neįgalieji nemoka. Tačiau transporto paslaugos neteikiamos – neįgalieji atvyksta patys, lydimi tėvelių, brolių ir seserų ar socialinių darbuotojų. Eldorado centre jie turi galimybę pasinaudoti sensorinės stimuliacijos, kineziterapijos paslaugomis, lankyti bendravimo ir muzikos užsiėmimus.

„Jei visi mano gabumai būtų atimti su viena išimtimi, aš pasirinkčiau gebėjimą bendrauti, nes turėdamas tai, aš atgaučiau visus kitus gebėjimus“ (Daniel Webster). Teisė bendrauti ir daryti sprendimus įgalina asmenį tvarkyti savo gyvenimą. Kad asmenys su gilia proto negalia galėtų įgyvendinti šią teisę, jie turi pasikliauti juos supančiais žmonėmis. Eldorado centro darbuotojai siekia padėti kiekvienam lankytojui išreikšti savo norus ir pagal tai parinkti jam veiklos pobūdį. Asmuo, norintis lankytis Eldorado centre, pildo prašymą. Tada vertinami būsimo kliento pomėgiai ir stipriosios pusės. Pirmiausia dėmesys sutelkiamas į asmens galimybes, o ne į trūkumus. Centro darbuotojai tris kartus susitinka su tėveliais. Pabrėžiama, kad pastarieji yra ekspertai ir jų patirtis bei nuomonė yra lemiamas veiksnys norint atrasti bendravimo būdą su būsimu lankytoju. Po trijų bandomųjų apsilankymų centre pateikiamas galutinis įvertinimas. Iškeliami tikslai siekiant vystyti gilios proto negalios asmenų bendravimo gabumus.

Didelis dėmesys centre skiriamas muzikai, kuri padeda lavinti bendravimą, lydi lankytoją užsiėmimuose ir kultūriniuose renginiuose. Muzikiniai užsiėmimai vyksta taip, kad jie būtų suprantami ir priimtini lankytojui. Svarbiausias siekis – per muziką atrasti kelią į lankytojo pasaulį. Muzikinis užsiėmimas pritaikomas neįgaliajam, o ne neįgalusis „pritempiamas“ prie muzikinio užsiėmimo. Per muziką siekiama palaikyti lankytojo dėmesį, jį sudominti, padėti jam išreikšti save.

Kiekvieną trečiadienio vakarą Eldorado centre vyksta muzikiniai vakarai. Juose gali dalyvauti visi norintieji. Neįgalieji paprastai atvyksta kartu su tėveliais, broliais ir seserimis, draugais, giminaičiais. Šiuos vakarus mėgsta studentai, kaimynystėje gyvenantys žmonės, vaikai ir kt. Juose dainuoja bei groja centro darbuotojai, įvairūs neįgaliųjų kolektyvai. Lankytojai gali padainuoti, pašokti, pasivaišinti kava ir pyragu. Muzikiniai vakarai Eldorado centre susilaukė tokio populiarumo, kad kartais dėl žmonių gausos ne visi norintieji gali į juos patekti. Rengiami ir teminiai vakarai, susiję su valstybinėmis šventėmis, o vasarą veiksmas persikelia į sodelį. Manau, niekam nekyla abejonių, kad tokio pobūdžio veikla yra būtina kiekvienam žmogui, o ypač neįgaliajam, kuris priverstas labai daug laiko praleisti tarp keturių sienų su tais pačiais žmonėmis.

Negalima nepaminėti ir Eldorado centro kavinukės, veikiančios kasdien nuo 10 iki 15 val. Lankytojus aptarnauja čia įdarbinti lengvesnę negalią turintys asmenys. Jie siūlo karštų bei šaltų gėrimų, vaisių, pyrago, kurį patys ir kepa. Žinoma, už vaišes lankytojai turi susimokėti. Dirbantys neįgalieji turi asmeninius kambarius, kuriuose gali šiek tiek atsipūsti darbo metu.

Labai svarbu sukurti aplinką, kurioje būtų gera. Eldorado centro devizas – „Jei tu gyveni čia ir dabar, čia turi būti gražu ir malonu dabar“. Mums Eldorado centre nepabodo – čia išties jauku ir gražu. Tiesiog nesinori išeiti. Interjeras nuolat pasipildo naujomis detalėmis, atsižvelgiant į metų laikus, šventes. Idėjų semiamasi iš gamtos. Tam, kad aplinka būtų graži ir jauki, milijonų nereikia. Tik noro ir kūrybingumo. Eldorado centre yra bendrų patalpų, tokių kaip kavinukė, ir atskirų mažų kambarėlių, kad lankytojai galėtų jaustis saugūs. Skirtingi kambariai sukelia skirtingus pojūčius. Skirtingiems pojūčiams sukelti naudojamos skirtingos spalvos ir muzika. Skirtingos spalvos ne tik sukelia skirtingus pojūčius, bet ir padeda neįgaliesiems atpažinti norimą kambarį. Relaksacijos kambaryje vyrauja balta spalva, melodinga muzika su gamtos garsais, šviesą skleidžia lempelių girliandos, atsipūsti galima vandens lovoje. Raudonasis kambarys skirtas aktyviai veiklai. Čia galima pasimaudyti spalvotų kamuoliukų vonioje, pašokinėti ant batuto. Žaliasis kambarys – tai gamtos kampelis su gyvūnų bei augalų imitacijomis, gamtos muzika, hamaku. Ramybės kampeliai skirti atsipalaiduoti, susikaupti ir apgalvoti patirtiems įspūdžiams.

Eldoradas (isp. *El Dorado* – „pauksuotas“) – legendinė aukso pilna šalis Pietų Amerikoje, kurios ilgai ir nesėkmingai ieškojo europiečiai. Švedai jau surado savo Eldoradą, todėl norėtųsi palinkėti, kad ir Lietuvoje gyvenantys sunkią proto negalią turintys asmenys surastų savąjį.

Sandra Pačinaitė
„Vilties“ bendrijos teisininkė

„Vilties akimirka“

Pirmoji įstaiga Lietuvoje, teikianti mišrias socialines paslaugas

Viešoji įstaiga „Vilties akimirka“, Vilniuje, Kalvarijų g. 143, dirba pagal tris programas: Šeimos paramos centro programą, Specialiojo transporto programą ir Dienos užimtumo programą, skirtą sunkią kompleksinę negalią turintiems neįgaliesiems.

Dienos užimtumo centras

Jau dvejus metus dienos užimtumo centre teikiamos paslaugos asmenims, kuriems reikalinga nuolatinė specialistų priežiūra ir kompleksinė pagalba. Šiuo metu dienos centro paslaugomis naudojasi 14 lankytojų. Pagrindinė centro funkcija – socialinė. Centras įrengtas pagal europinius standartus. Čia yra keturi užimtumo kabinetai, kuriuose vyksta įvairi veikla. Atsižvelgiant į individualias neįgaliųjų galimybes ir poreikius, per kūrybinę bei darbinę veiklą skatinamas jų asmenybės tobulėjimas ir socialinė integracija. Specialistai atsižvelgia į individualias neįgaliųjų galimybes ir poreikius, kiekvienam lankytojui sudaro socialinės veiklos bei užimtumo planą, prieš tai jį suderinę su tėvais (globėjais).

Specialiųjų poreikių žmonėms svarbu tenkinti ne tik įgimtus fiziologinius–biologinius, bet ir socialinius poreikius, kurie ir sudaro socializacijos pagrindą. Viena iš socializacijos programų yra kasdieninių gyvenimo įgūdžių formavimas, mokant neįgaliuosius buities darbų, valymo, tvarkymo, sanitarijos, kambarinių augalų priežiūros, siuvimo, mezgimo, skalbimo, lyginimo.

Su centro lankytojais pagal iš anksto parengtą programą vykstame į parduotuves, kur perkame maisto produktų, o paskui padedant socialiniams darbuotojams ar jų padėjėjams gaminame valgį dienos užimtumo centro virtuvėje.

Siekdami formuoti lankytojų socialinius bendravimo įgūdžius dalyvaujame palankioje jiems veikloje, bendraujame su įvairių grupių žmonėmis visuomeniniuose miesto renginiuose, taip pat vykstame į pažintines ekskursijas po Vilnių ir kitus Lietuvos miestus. Lankydamiesi parkuose, miškuose renkame ir ruošiame įvairią gamtinę medžiagą, kurią paskui naudojame darbinei–kūrybinei veiklai: darbeliams iš gamtinės medžiagos, proginių suvenyrų gamybai, taip pat atvirukų kūrybai ir gamybai.

Dienos užimtumo centro lankytojai bendrauja su kitais dienos centrais, vykstame į diskotekas, dalyvaujame įvairiose viktorinose, sporto varžybose, drauge švenčiame gimtadienius. Kadangi lankytojas dienos užimtumo centre praleidžia didžiąją dienos dalį, didelį dėmesį skiriame ryšiams su tėvais (globėjais). Bendraujame ir bendradarbiaujame su šeimos nariais kviesdami juos į renginius, ekskursijas, diskusijas.

Mūsų įstaiga yra metodinis centras, tad sulaukiame daug svečių ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų šalių. Mūsų specialistai konsultuoja, kaip rengti individualius socializacijos planus neįgaliesiems, pristato paramos bei pagalbos metodus tėvams ar globėjams.

Viešosios įstaigos „Vilties akimirka“ Šeimos paramos centro vykdoma programa palaiko sutrikusios raidos žmonių socialinius įgūdžius, lavina bendravimo gebėjimus. Siekiame įtraukti į užsiėmimus šeimos narius, padėti jiems tapti aktyviais socialinio gyvenimo dalyviais.

Dažnai šeimos kreipiasi į centrą nukreiptos įstaigų, kuriose yra mūsų kontaktai bei informacija apie veiklą. Pažintį pradedame nuo pokalbio, kurio metu surenkame informaciją apie sutrikusios raido asmenį ir prašomos pagalbos pobūdį. Besikreipiantysis bendrauja su programos vadovu ir socialiniu darbuotoju, o jeigu reikia ir su psichologu. Aptariame galimą pagalbą ir veiklą, numatome problemos sprendimo kelius, suderiname abiem pusėm priimtiną laiką, kviečiame prisijungti prie organizuojamų veiklų.

Centre rengiami individualūs bei grupiniai užsiėmimai, veikia tėvų (globėjų) paramos grupės, teikiamos socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos centre bei namuose, tarpininkaujama tarp institucijų ir klientų, padedant konkrečiu atveju, į darbą įtraukiant savanorius. Siekiame būti kartu su kiekvienu žmogumi, su kuriuo susitinkame, nepaisydami negalios ar išskirtinumo.

Tėvų paramos grupės

Tėvai, sužinoję, kad jų vaiko raida atsilieka ar yra sutrikusi, dažnai jaučiasi pasimetę ir išsigandę. Nors jie ir gauna daug informacijos iš medikų, vis tiek jiems kyla galybė klausimų: kaip lavinti vaiką, kaip rasti jam tinkamą ugdymo įstaigą, ar tai dažnas sutrikimas, ar yra ir kitų panašių šeimų ir kt. Parama, pokalbis su kitais tėvais svarbus ir tiems, kurie jau seniai augina vaiką su negalia.

Užsiėmimai atskiroms tėvų grupėms vyksta kartą per mėnesį. Ypač aktyvūs tėveliai, auginantys autistiškus vaikus ir turinčius cerebrinį paralyžių bei Dauno sindromą. Paramos grupėje tėvai gali susipažinti vieni su kitais, atverti savo jausmus, aptarti rūpimas problemas, dalytis patirtimi. Svarbu, kad į paramos grupę susirenka tėvai su panašia patirtimi, todėl jie gerai vienas kitą supranta. Grupės darbui vadovaujantis psichologas padeda tėvams atrasti bendrą kalbą, suteikia naudingos informacijos apie skirtingus sutrikimus, ugdymo galimybes ir kt. Į susitikimus galima atsivesti ir vaikus – grupės metu jie dalyvauja atskirame vaikų užsiėmime (bendrauja su kitais vaikais, žaidžia, piešia ir kt.).

Kartą per mėnesį vyksta bendras tėvų paramos grupės susitikimas, į kurį kviečiami visi Šeimos paramos centro programoje dalyvaujantys tėvai. Dažniausiai tai būna teminiai susitikimai – skaitomos paskaitos, kviečiami įvairių sričių specialistai (gydytojai, teisininkai, masažuotojai ir kt.), užsiimama menine veikla, rankdarbiais.

Socializacijos užsiėmimai

Šeimos paramos centre taip pat vyksta grupiniai užsiėmimai raidos sutrikimų turintiems vaikams. Pavyzdžiui, rengiami socializacijos užsiėmimai 3-7 metų bei 8-12 metų vaikams, turintiems autistiškų bruožų ar autizmo sutrikimą. Bendravimo ir komunikacijos sunkumai – vienas pagrindinių autistiškų žmonių bruožų. Per socializacijos užsiėmimus vaikai kartu žaidžia, atlieka muzikines, sportines užduotis, vaidina, ruošia maistą ir valgo. Taip jie mokosi būti kartu, užmegzti kontaktą, išklausyti vienas kitą, laikytis tam tikrų taisyklių. Užsiėmimai rengiami remiantis struktūruoto mokymo principais. Vaikams, turintiems negalią, ir jų broliams bei seserims centre siūlomi dailės užsiėmimai. Jų metu vaikai mokosi atsipalaiduoti, atskleisti savo meninius gebėjimus.

ŠPC programoje dirba trys socialinės darbuotojos ir psichologė. Kolektyvas labai energingas, išradingas, jaunas ir... moteriškas, kaip ir daugumoje panašių įstaigų. Darbo grafikas nėra pastovus, didesnė darbo laiko dalis tenka „podarbiniam“ metui. Moteriški pečiai tvirtai atlaiko negandas ar nesėkmes, karštos širdys šildo viena kitą ir šalia esančiuosius. Iš kur ta šiluma ir tvirtumas Sigutės žodžiuose? Kas įžiebia šypseną Agnės veide? Kas apdovanoja neišsenkančia kantrybe Oksaną? Kas suteikia spindesio Sigitos akims? Kas uždega išradingumo ugnelę?

Nepaprastai gera matyti mamas, jų akis, kai vaikutis įveikia eilinę kliūtį. Kas gali skambėti gražiau, nei besidžiaugiančio vaiko juokas? Kaip įvertinti šypseną ar nenorinčios išeiti Saulutės–Agotos, Audrės ašarėlę? Kiek daug sako ir moko mamos Laimutės angeliška kantrybė n-tąjį kartą aiškinant ir keliant nuo žemės nesuprantantį, kodėl reikia daryti taip, kaip jis tą akimirką nelabai nori, sūnelį. Gera girdėti nuostabą mamos Vygaudės balse: „Namuose jis to tikrai nevalgo!“ Kaip pasverti Jūratės–Valerijos energiją ir tvirtybę? O kuo išmatuoti Ivetos, atsidavimą tam, ką daro? Loreta, Rita, Irina, Vilma, Edita, Janina, Ramutė, Birutė, Lina, Neringa, Alė, Danguolė, Jolanta, Inesa, Viktorija.... Visos MAMOS, kurios lankėsi ar lankosi mūsų centre, turtina mus žiniomis ir džiugina savo buvimu. Esame labai dėkingos visoms už jų energiją, tvirtumą, šiltumą, išmintį... Turbūt tai ir teikia jėgų bei stiprybės mūsų darbe...

Vilma Žemaitienė
Dienos užimtumo programos vadovė

Vyda Dauskurdytė
Šeimos paramos centro programos vadovė

Sigita Gumauskaitė
Psichologė

Kunigo A. Saulaičio draugiški pasidalijimai

Ir tau, ir man vienodai šviečia saulė.
Ir man, ir tau toks mėlynas dangus.
Ir reikalingi mes visam pasauliui,
Be mūsų jis tikrai mažesnis bus.

Šiais D. Teišerskytės žodžiais norime padėkoti mūsų geram bičiuliui kunigui A. Saulaičiui, kuris, nors ir išvykęs į Čikagą, nepamiršta mūsų ir atsiunčia įdomių žinučių apie neįgaliųjų gyvenimą JAV bei pasaulyje, jų problemas, džiaugsmus bei atradimus iš didžiausio Čikagos laikraščio* Chicago tribune *ir krikščioniškos spaudos.

Parolimpinės žaidynės Kinijoje

Pasibaigus 2008 metų vasaros olimpinėms žaidynėms, vyko parolimpinės žaidynės, kuriose rungėsi stipriausi pasaulio neįgalūs sportininkai. Kokie atgarsiai nuaidėjo apie tai užsienio spaudoje?

Kinijoje gyvena 83 milijonai neįgalių piliečių. Dažnai jie yra nepastebimi, aplinkinių atstumti dėl lėtai

besikeičiančių visuomenės ir valstybės nuostatų. Todėl tik visai neseniai patys ryžosi prabilti apie savo poreikius. Viena vertus, neįgaliųjų lyderiai tikisi, kad žaidynės suteiks naujų pokyčių keičiant Kinijos visuomenės požiūrį į neįgaliuosius. Kita vertus, tik nedaugelis mano, kad tai atneš didesnių permainų. Valstybinės neįgalių žmonių federacijos atstovas Sun Xiandie savo abejonę išreiškė teigdamas, kad „vienas įvykis negali pakeisti žmonių nuostatų. Tai yra ilgas procesas“.

Pastaraisiais metais Kinijos Vyriausybė priėmė daugiau nei 50 teisės aktų, skirtų suteikti lygias teises žmonėms su negalia mokslo ir darbo srityse, kovoti su diskriminacija. Tačiau šių teisės aktų nepakanka visoms neįgaliųjų teisėms užtikrinti. Dar daug turi būti padaryta, kad jos būtų užtikrinamos realiame gyvenime.

Autistų vaikų tėvų savigalbos grupės

Amerikiečių advokatės Chantal Sicile–Kira, kuri yra parašiusi keletą knygų apie autizmą ir rengia savigalbos grupes tėvams, auginantiems vaikus autistus, teigimu, politiškai svarbu, kad šalis suprastų, jog šie tėvai išgyvena ypatingas emocijas, į kurias nėra reaguojama.

Ch. Sicile-Kira kelia klausimą, kokių dalykų vyrai paprastai moko sūnus? Sportuoti, žaisti kovos žaidimus ir pan. Bet jeigu vaikas negali sportuoti dėl negalios, tėvui sunku užmegzti ryšį su juo. O juk autizmas – sunki negalė, kuri diagnozuojama 1 iš 150 vaikų. Ji pasireiškia individualiai, tačiau paprastai vaikai autistai pasižymi nepakankamais socializacijos ir komunikaciniai įgūdžiais. Todėl jiems sunku užmėgsti ryšį su aplinkiniais“.

„Šie vaikai žino, kas yra meilė. Jie nežino, kas yra neapykanta. Jie nežino, kas yra smurtas. Jie moko, kaip mylėti besąlygiškai. Jie myli mums tik todėl, kad mes juos mylime. Tai yra viskas,“ – tvirtina autorė.

Vienas tėvų savigalbos grupės dalyvis, vardu Smitas, pasidalijo mintimis apie tai, ką jam reiškia dalyvavimas šios grupės veikloje: „Tai leido man pamatyti, kad yra žmonių su panašia patirtimi, kad aš nesu vienas. Žinau, kad galiu kalbėti ir kad būsiu suprastas teisingai“.

Specialieji mokymai policininkams apie autizmą

Ilinojaus valstijoje vis dažniau reikalaujama rengti specialiuosius mokymus policijos pareigūnams apie autizmą, kad jie suprastų, kas yra neurologinė negalė. Mat kai kuriuose vietiniuose policijos departamentuose palaikant viešąją tvarką visų pirma mokoma operatyviai reaguoti, tačiau nemokoma to daryti... psichologiškai. Todėl jauniems pareigūnams buvo suteikta galimybė susitikti su vietinių mokyklų pedagogais ir pabendrauti su vaikais autistais. Juk svarbu žinoti jų elgesio ypatumus.

Naujas žvilgsnis į Dauno sindromą turinčius žmones

Viename laikraščio *Chicago tribune* rugsėjo numeryje pasirodė straipsnis apie Dauno sindromą turinčios merginos ir jos mamos atradimus bei rūpesčius. Tai viltingas straipsnis apie tėvus, kurie iš naujo atranda džiaugsmą augindami Dauno sindromą turinčius vaikus.

Tėvų ir globėjų grupių veikla padeda tėvams vėl išmokti džiaugtis vaikais su Dauno sindromu. Keletą savaičių Angie, turinti Dauno sindromą, ir jos motina Linda vaikščiojo į susitikimus su daktarais, o paskui drauge apsilankė pokalbių grupėje. Vieši pasisakymai, jautrūs mokymai pakeitė Lindos stereotipus ir įsitikinimus apie Dauno sindromą. Viename susitikimų Angie kartu su mama pristatė susirinkusiesiems nuotraukas iš Angie gyvenimo. Vienoje ji, apsivilkusi blizgančiu triko, čiuožė leido arenoje, kitoje vairavo šeimos valtį ežere. Pristatymo pabaigoje Linda paklausė savo dukters: „Angie, ar tu sakei, kad turi Dauno sindromą?“ Angie su šypsena ekspromtu atsakė: „Ne, mama, mano gyvenimas puikus.“

Genetinės konsultacijos ir patikrinimai gali padėti poroms išsitirti, ar jų vaikas turės Dauno sindromą; vėlesni nėštumo testai parodo vaisiaus būklę. Tačiau medicina negali tiksliai nustatyti vaiko fizinės ir psichinės patologijos būklės, t. y. kokio sunkumo ji bus. Statistiškai daugumą moterų (nuo 70 iki 90 procentų) nutraukia nėštumą, sužinojusios, kad turės vaiką su negalia. Tačiau atsiranda ir tokių, kurios abejodamos, tačiau su viltimi nusprendžia susilaukti tokio vaiko. Aišku, gyvenimas su Dauno sindromu nėra lengvas. Apie 40 procentų vaikų su Dauno sindromu gimsta turėdami širdies ydą. Daugiausiai sunkumų kyla dėl kalbos ir buitinių įgūdžių ugdymo, reikalinga nuolatinė priežiūra. Taigi, vaikas su Dauno sindromu – didelis rūpestis, tačiau ir didelis džiaugsmas.

Aktualijos

Skatinkime jaunimą įsitraukti į savanorišką veiklą!

Šių metų spalio 23–28 dienomis „Vilties“ bendrija Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūros kvietimu dalyvavo mokymuose jaunimo lyderiams, norintiems rengti jaunimo iniciatyvų ir mainų projektus.

Mokymuose dalyvavę Lietuvos jaunimo organizacijų lyderiai dalijosi patirtimi, įgyta Lietuvoje ir užsienyje surengtose stažuotėse, bei dalyvavimo jaunimo iniciatyvų skatinimo ir tarptautinių jaunimo mainų projektuose. Mokymų metu buvo naudojami aktyvūs mokymo metodai: praktinės užduotys, darbas grupėse, simuliaciniai žaidimai ir kt., leidžiantys aktyviai dalyvauti mokymosi procese. Mokymasis iš patirties buvo vienas svarbiausių principų.

Pagrindinis mokymų tikslas buvo padėti jaunimo lyderiams realizuoti savo idėjas, jas perkeliant į paraišką, suplanuoti projekto veiklas, etapus, išteklius, supažindinti su finansiniais subtilumais, projekto kokybės kriterijais ir išmokyti pildyti Europos Sąjungos programos „Veiklus jaunimas“ projektų paraiškas. Ši programa suteikia jauniems žmonėms neformalaus ugdymo(-si) galimybių ir finansinių subsidijų jų inicijuotiems bei įgyvendinamiems projektams, skatina Europos Sąjungos šalių narių jaunimo bendradarbiavimą. Ypatingas dėmesys programoje skiriamas jaunų žmonių, turinčių mažiau galimybių nei jų bendraamžiai, dalyvavimui bei iniciatyvoms.

Jaunimo iniciatyva – tai ilgalaikis projektas, kurio metu jauni žmonės tiesiogiai ir aktyviai dalyvauja veikloje, kurią jie patys sukūrė, suplanavo ir įgyvendina. Jauni žmonės, patys įgyvendindami iniciatyvas, gali įgyti darbo komandoje patirties, tobulinti veiklų planavimo ir organizavimo įgūdžius, taip pat įgyti patirties pasirinktoje srityje.

„Veiklaus jaunimo“ programa – tai puiki galimybė įtraukti jaunimą į savanorišką veiklą talkinant dienos centruose, gyvenimo namuose, įstaigose ir bendrijose, kur savanoriška pagalba iš tiesų yra labai reikalinga. Jaunimas yra iniciatyvus, kūrybingas ir norintis veikti, tačiau ne visuomet žinantis, kur konkrečiai gali būti naudingas.

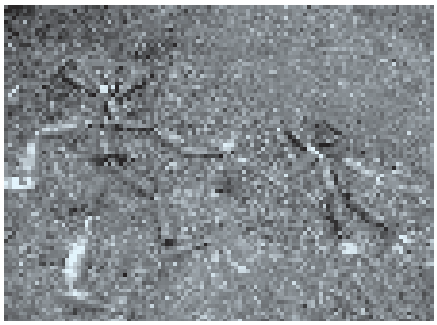

Kvietimas

„Vilties“ bendrija rengia paraišką Europos Sąjungos programos „Veiklus jaunimas“ paramai gauti ir kviečia įstaigas, dirbančias su sutrikusio intelekto asmenimis bei jų šeimomis, jungtis ir tapti rengiamo jaunimo iniciatyvų projekto partneriais, o jaunimą – būti šio projekto pagrindiniu dalyviu bei vykdytoju.
Dėl išsamesnės informacijos apie rengiamą paraišką ir jaunimo iniciatyvos skatinimą įsitraukiant į savanorišką veiklą kreipkitės į „Vilties“ bendriją (Kalvarijų g. 143, Vilnius) arba rašykite elektroniniu paštu raimonda@viltis.lt.
Įstaigos paraiškas gali teikti ir savarankiškai. Paraiškų formas rasite internetinėje svetainėje www.jtba.lt

Raimonda Dambauskaitė
„Vilties“ bendrijos programų vadybininkė ir savanorių koordinatorė

Sutrikusio intelekto asmenų profesinio rengimo ir įdarbinimo perspektyvos (1)

Suaugusiems sutrikusio intelekto žmonėms profesinis rengimas ir galimybė įsidarbinti ne mažiau svarbūs nei likusiems visuomenės nariams. Problemas, kurios lydi neįgaliųjų mėginimus įsilieti į darbo rinką, paskutiniame šių metų žurnalo numeryje pradeda gvildenti bendrijos „Vilniaus Viltis“ tarybos pirmininkė Birutė Šapolienė.

Vietoje įgalinimo – globa

Lyginant su kitais visuomenės nariais, sutrikusio intelekto žmonių padėtis dėl jų išskirtinių savybių (retas sugeba pasirūpinti savimi, gyventi savarankiškai) visais laikais buvo ypatinga – nuo visiškos atskirties iki integracijos. Regis, Lietuvoje jau sukurta palanki įstatyminė bazė, užtikrinanti neįgaliesiems kokybišką gyvenimą, nediskriminaciją, lygias galimybes. Tačiau iš tikrųjų daugelis gerų nuostatų lieka tik popieriuje, ypač kai kalbama apie sutrikusio intelekto asmenis. Pavyzdžiui, bendrijoje „Vilniaus Viltis“, jungiančioje 654 šeimas, kuriose gyvena sutrikusio intelekto vaikai ir suaugusieji, iš 434 suaugusiųjų net 103 neprieinamos užimtumo paslaugos. Todėl jie priversti nuolat būti namuose.

Mūsų visuomenėje vis dažniau kalbama apie gyvenimo kokybę. Tačiau nors neįgalių žmonių jausmai ir poreikiai atitinka bendruosius asmens raidos dėsnius, jų galimybės neretai labai priklauso nuo aplinkybių, kurias sukuria jais besirūpinantys sveikieji. Deja, Lietuvoje neįgalių žmonių gyvenimo modelis labiau nukreiptas ne į įgalinimą, bet į globą. O daugelyje stiprios ekonomikos šalių net didelį intelekto sutrikimą turintys žmonės gali dirbti ir gauti už tai atlygį. Pvz., Dauno sindromą turintys žmonės dirba siuvyklose ir valgyklose, stalių dirbtuvėse ir produkcijos fasavimo cechuose. Be abejo, jų kvalifikacija atitinka galimybes, tačiau esmė išlieka ta pati – prasminga ir visuomenei reikalinga veikla.

Profesinių metodikų ir reabilitacijos programų stygius

Šiuolaikinėje darbo rinkoje darbuotojams keliami labai dideli reikalavimai. Ypač sunku prie jų prisitaikyti neįgaliems žmonėms, nes jiems iškyla profesinių įgūdžių įgijimo ar atkūrimo problema. O tam reikia papildomų profesinės reabilitacijos paslaugų, profesinio mokymo ar perkvalifikavimo. Deja, neįgaliesiems baigiant praktinio profesinio mokymo kursus jų įgytų kvalifikacijų vertinimo procese nepakankamai dalyvauja socialiniai bei ekonominiai partneriai. Be to, nėra parengta profesinių įgūdžių vertinimo metodikų ir nė vienos sutikusio intelekto asmenims skirtos reabilitacijos programos.

Norėdami integruoti lengvą negalią turinčius sutrikusio intelekto asmenis į profesines Vilniaus mokyklas, bendrijos „Vilniaus Viltis“ specialistai atliko tyrimą, kokių specialybių norėtų įgyti sutrikusio intelekto asmenys. Specialybių sąrašas buvo sudarytas remiantis darbo biržos atsakingų specialistų pateiktais duomenimis dėl paklausiausių profesijų, užsienio specialistų patirtimi ir integruotų bei specialiųjų mokyklų specialistų rekomendacijomis. Atlikus apklausą, kurioje dalyvavo 167 sutrikusio intelekto jaunuoliai, 61 tėvas ir 116 pedagogų, paaiškėjo, kad įgyti specialybę norėtų 91,6 proc. apklausoje dalyvavusių jaunuolių. Jų norui pritarė 96,7 proc. kalbintų tėvų ir 97,3 proc. pedagogų.

Kokią profesiją pasirinkti

Kokios specialybės pasirodė patraukliausios minėtoje apklausoje dalyvavusiems neįgaliems moksleiviams? Vaikinai labiausiai norėtų įsigyti automechaniko, siuvėjo, staliaus, virtuvės darbuotojo ar jo padėjėjo, statybininko, teksto rinkėjo ir maketuotojo kompiuteriu, mezgėjo, fotografo padėjėjo, kirpėjo padėjėjo ir kitų specialybių. Merginos mielai rinktųsi siuvėjos, virtuvės darbuotojos, kirpėjos, mezgėjos, tvarkytojos, viešbučių kambarių tvarkytojos padėjėjos specialybę. Mažiausiai populiarios moksleiviams pasirodė surinkėjo–montuotojo, dirbinių iš odos gamintojo, metalo dirbinių gamintojo padėjėjo, šaltkalvio, avalynės taisytojo specialybės.

Apibendrinant apklausos duomenis galima daryti išvadą, kad neįgalūs jaunuoliai, besimokantys bendrojo lavinimo mokyklose, norėtų rinktis tokias pačias specialybes, kaip ir įgalūs bendraamžiai, o specialiųjų mokyklų auklėtiniai tenkintųsi paprastesnėmis.

Šiuo metu Vilniuje lengvą negalią turinčius sutrikusio intelekto jaunuolius priima mokytis keturios profesinės mokyklos. Buivydiškių žemės ūkio mokykloje galima įgyti statybininko ir žemės ūkio darbuotojo specialybes, Vilniaus statybininkų mokykloje – statybininko, Vilniaus prekybos ir verslo darbuotojų profesinio rengimo centre – siuvinėtojo, o nuo praėjusių metų ir floristo padėjėjo. Lengvą ar vidutinę negalią turintys asmenys gali mokytis virtuvės darbuotojo, batsiuvio, staliaus, siuvėjo specialybių Vilniaus kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų profesinės reabilitacijos centre. Tai pat įgyti siuvėjo specialybę Vilniaus Verkių specialiojoje mokykloje. VšĮ mokymo centras „Mes esame“ siūlo vidutinę negalią turintiems jaunuoliams mokytis šių specialybių: siuvėjo, mezgėjo, pynėjo iš vytelių, virtuvės darbininko, valytojo, medžio darbų ir keramikos meistro, gamintojo iš odos. Tačiau mokymo programos neskirtos sunkią proto negalią turintiems asmenims. Be to, įgijus pynėjo iš vytelių, keramiko, gamintojo iš odos ar mezgėjo specialybes, dažniausiai nepavyksta įsidarbinti.

Kaip nustatomas nedarbingumo lygis

Vilniuje nėra nė vieno centro, teikiančio profesines reabilitacijos paslaugas sutrikusio intelekto asmenims. Ar tokio centro reikia? Vienų specialistų nuomone, proto negalios asmenims netikslinga teikti profesinės reabilitacijos paslaugas, nes nesukurta jų įdarbinimo ir išlikimo rinkoje sistema. Kiti galvoja, kad reikėtų tai daryti. Tačiau Profesinės reabilitacijos paslaugų plėtros 2007–2012 metų strategijoje sakoma, kad šiuo metu Lietuvoje asmenims su fizine be proto negalia teikiamos profesinės reabilitacijos paslaugos. Minėtų paslaugų poreikį nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba. Gavęs šios tarnybos išduotą išvadą, asmuo kreipiasi į teritorinę darbo biržą pagal gyvenamąją vietą. Ši įstaiga sudaro individualų asmens profesinės reabilitacijos planą ir nukreipia į profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančią įstaigą, kurioje sudaroma individuali profesinės reabilitacijos programa. Jai pasibaigus, nustatomas asmens darbingumo lygis. Tačiau neteko girdėti, kad tokia tvarka būtų taikoma sutrikusio intelekto asmenims. Jiems darbingumo lygis paprastai nustatomas iš karto, remiantis medicininiais įrašais.

Kai trūksta specialistų ir... motyvacijos

Lyginant su kitais neįgaliais asmenimis, sutrikusio intelekto žmonių padėtis darbo rinkoje ir profesinės reabilitacijos paslaugų sistemoje yra nepalanki. Profesinės reabilitacijos paslaugų sistema neparemta pozityvia švietimo, ekonominės ir socialinės politikos sąveika. Šių paslaugų teikimas nepagrįstas ir metodiniu požiūriu: nėra sukurta minėtos negalios asmenų darbinių gebėjimų bei įgūdžių vertinimo metodikų, nenumatyta, kaip galima būtų juos pritaikyti darbo rinkoms poreikiams, bendrosios profesinio mokymo programos neadaptuotos sutrikusios intelekto žmonių galimybėms, stinga individualaus požiūrio į asmenį ir specialistų, galinčių vykdyti profesinį mokymą asmenims, turintiems sunkią proto negalią. Lietuvos universitetinės ir aukštosios mokymo įstaigos, rengiančios specialistus darbui su neįgaliaisiais, orientuojasi į socialinių darbuotojų ir specialiųjų pedagogų rengimą. Minėtų specialistų žinios apie profesinės reabilitacijos žinių teikimą tėra minimalios.

Kita vertus, svarbus veiksnys yra ir pačių neįgaliųjų motyvacijos stoka, kuriai turi įtakos neišvystyta profesinės reabilitacijos infrastruktūra (tolimas atstumas iki profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančios įstaigos), reikiamos informacijos trūkumas ir kt.

Lietuvos darbo birža turi statistinius duomenis, kiek ir kokios negalios asmenų siekia įsidarbinti ar dalyvauja įvairiose užimtumo programose. Tačiau sutrikusio intelekto asmenys yra priskirti platesnei sutrikusios psichikos asmenų kategorijai. Todėl nėra konkrečių duomenų, atspindinčių minėtų asmenų darbinę padėtį.

Pirmieji bandymai

Lietuvoje veikia daug valstybinių ir visuomeninių institucijų, kurios rūpinasi neįgaliųjų ugdymu, reabilitacija, užimtumu, darbu, tačiau, nepaisant šių pastangų, didžioji dauguma darbingo amžiaus jaunų žmonių su negalia neturi darbo. Be to, jei Europos Sąjungos šalyse siekiama, kad net sudėtingų kompleksinių negalių turintys asmenys galėtų dirbti pagal savo sugebėjimus ir poreikius, tai Lietuvoje, deja, dažniausiai darbas prieinamas tik asmenims, turintiems lengvą negalią. VšĮ mokymo centro „Mes esame“ duomenimis, šiai profesinio rengimo įstaigai pavyko įdarbinti 26 sutrikusio intelekto asmenis, turinčius vidutinio sunkumo negalią, tačiau dauguma jų jau nedirba, nes neturi išsilaikymo darbe įgūdžių.

Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centre iš 18 lengvos negalios jaunuolių, įsigijusių siuvėjo specialybę, 8 dirba pagal ją, o 2 – ne pagal įgytą kvalifikaciją. Keletas jaunuolių, negalėdami įsidarbinti,

vėl ryžosi mokytis kitos specialybės, ir tai yra gana dažnas reiškinys. Bendrijos „Vilniaus Viltis“ duomenimis, dar 10 lengvą ar vidutinę negalią turinčių jaunuolių yra įdarbinti pas pažįstamus darbdavius artimųjų pastangomis.

Darbdavių pozicija

Darbo nauda sutrikusio intelekto jaunuoliams yra akivaizdi. Dirbdami jie pradeda geriau save vertinti, tampa savarankiškesni, įgyja naujų gebėjimų, užmezga ir palaiko tarpusavio santykius, pagerėja jų gyvenimo kokybė, padidėja ekonominė nepriklausomybė, plečiasi akiratis. Darbas leidžia sutrikusio intelekto žmonėms tapti aktyviais visuomenės narais. Tačiau darbdavių požiūris į sutrikusio intelekto žmones vis dar yra neigiamas. Turėdami galimybę rinktis jie beveik visada teikia pirmenybę įgaliesiems. Dauguma darbdavių neturi žinių apie neįgaliųjų gebėjimus ir netiki, kad šie galėtų atlikti darbą kokybiškai. Neigiamos įtakos turi ir visuomenėje paplitę mitai bei stereotipai. Todėl neįgalių žmonių integracijos sunkumus į darbo rinką dažnai lemia kolektyvo atstūmimas. Prisitaikyti darbo vietoje sutrikusio intelekto žmonėms turėtų padėti darbo asistentas. Tačiau nors Socialinių įmonių įstatyme numatyta tokia galimybė, ja realiai pasinaudoti įmonės negali.

Iškalbingas formalaus požiūrio pavyzdys

Nuo šių metų rugsėjo 1 dienos keturios sutrikusio intelekto mergino pradėjo mokytis virėjos padėjėjos specialybės Vilniaus kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų reabilitaciniame profesinio rengimo centre. Dėl negalios pobūdžio jos nesugeba savarankiškai atvykti į centrą ir grįžti į namus. Todėl joms reikia transporto arba palydovo paslaugų. Centras tam neturi lėšų. Todėl kreipėsi pagalbos į bendriją „Vilniaus Viltis“. Buvo parašytas prašymas Švietimo ir mokslo ministerijai, kuri yra centro steigėja. Nors Lietuvos Respublikos profesinio rengimo, Specialiojo ugdymo, Švietimo, Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymai, kiti teisės aktai garantuoja kiekvienam LR piliečiui profesinio mokymo programų prieinamumą, o profesinio mokymo teikėjas turi sudaryti sąlygas mokytis profesijos ir įgyti kvalifikaciją specialiųjų poreikių asmenims, tačiau iš ministerijos buvo gautas lakoniškas, net nebandantis spręsti problemos atsakymas:

„Centro profesinio mokymo programos yra orientuotos į asmenis, turinčius klausos sutrikimų, jiems teikiamos gestų kalbos vertėjų paslaugos. Turintieji vidutinių intelekto sutrikimų, ypač tie, kuriems reikia pagalbos, gali mokytos kitose profesinio mokymo įstaigose, teikiančiose profesinio mokymo programas, skirtas šiems asmenims. Pastarosios profesinio mokymo įstaigos jiems užtikrina visas sąlygas mokytis profesijos, teikia reikiamas paslaugas. Šiose profesinio mokymo įstaigose yra ir platesnis profesinio mokymo programų pasirinkimas.

Paaiškiname, kad Centras negali teikti Jūsų rašte minimų paslaugų, nes etatų normatyvuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. 22 (Žin., 3003, Nr.16-682), palydovų etatai nenumatyti.

Vilniaus kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų reabilitaciniame profesinio mokymo centre yra mokinių bendrabutis, todėl mokiniai, turintys problemų dėl judėjimo, gali jame gyventi. Taip pat informuojame, kad šiame centre dirba mokytojo padėjėjas, kuris gali iš dalies padėti spręsti Jūsų keliamą problemą.“

Į bendrijos „Vilniaus Viltis“ klausimą, kokiose kitose profesinio rengimo mokyklose, kuriose sudarytos tinkamos sąlygos ir teikiamos reikiamos paslaugos, gali mokytis sutrikusio intelekto jaunuoliai, buvo gautas atsakymas, kad tai jie gali daryti mokyklose, esančiose Kaune, Radviliškyje ir Šilutėje.

Ar tai yra problemos sprendimas – siūlyti jaunuoliams, gyvenantiems savo šeimose, Vilniaus mieste, persikelti į bendrabutį arba išvykti mokytis toli nuo gyvenamosios vietos, įprastos aplinkos?

Birutė Šapolienė
„Vilniaus Vilties“ tarybos pirmininkė

Tęsinys kitame žurnalo numeryje

Kvietimas bendradarbiauti

Sveiki, mes esame keramikos studija-klubas, kur žmonės susiburia praleisti laisvalaikį, pabendrauti, pasikalbėti apie meną ir pasaulį.

Turime patalpas senamiestyje, viduramžių statiniuose. Tai nutiekia jaukiai bendrystės atmosferai.

Siūlome panaudoti šias patalpas seminarams, popietėms, šventėms ar parodoms.

Norėtume bendradarbiauti rengiant jūsų organizacijos projektus.

Galėtume pasiūlyti daugybę gražių bendradarbiavimo idėjų.
Mūsų el. paštas
info@ceramics.lt

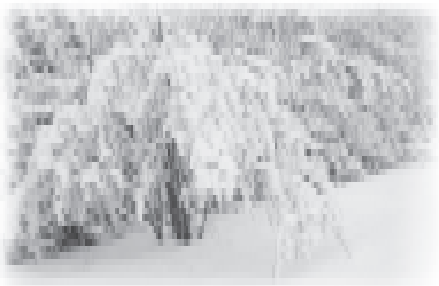

Reiškiame užuojautą
Laimei Žemaitienei,
buvusiai ilgametei „Anykščių Vilties“
pirmininkei ir „Vilties“ respublikinės
tarybos nariui,
palydėjusiai Anapilin savo vyrą.
Stiprybės jai, jos šeimos nariams ir
artimiesiems.

Viltiečiai

Rinkosi CAMHEE projekto dalyviai

Šių metų spalio 14-17 dienomis mūsų organizacijos nariai dalyvavo CAMHEE (vaikų ir paauglių psichikos sveikata išsiplėtusioje Europos Sąjungoje: efektyvios politikos ir praktikos sukūrimas) projekto seminare, kuris vyko Osle (Norvegija). Tai didelis partnerių būrys iš Lietuvos: Vaiko raidos centro, Mokymų, tyrimų ir vystymo centro, Vilniaus universiteto, Valstybinio psichikos ir sveikatos centro ir mūsų organizacijos atstovai.

Seminarą organizavo Sageno rajono Vaiko labdaros įstaigos vadovė Iben van den Berg ir Oslo vaikų ir jaunimo departamento atstovė Tone Marie Holmebakk. Dalyviai aplankė Sageno rajono šeimos, jaunų žmonių ir reabilitacijos centrus. Norvegijos vyriausybė labai rūpinasi jaunų šeimų padėtimi. Pastaruoju metu, kai šalyje padaugėjo emigrantų iš kitų valstybių, socialinės tarnybos skiria daug dėmesio emigrantų šeimų integracijai į visuomenę. Pavyzdžiui, šeimos centre vyksta norvegų kalbos pamokos tėvams ir vaikams, teikiamos konsultacijas tėvams ir kitiems vaiko artimiesiems. Šeimos centro paslaugas šeimoms yra visiškai nemokamos.

Tėvai centro darbo metu gali ateiti ir bendrauti su vaikais. Labai džiugu buvo matyti jauną tėtį, žaidžiantį su savo sūneliu ir kitais grupės vaikais. Centro atmosfera labai draugiška ir šilta, jaučiasi, kad visi darbuotojai ir tėvai rūpinasi jauna karta, šalies ateitimi.

Paaugliai ir jaunuoliai, turintys problemų šeimoje, gali kreiptis į jaunimo centrą dėl pagalbos ir gyventi jame vienerius metus. Centre vienu metu gyvena 4-6 jaunuoliai, kiekvienas jų turi atskirą kambarį; centre nuolat gyvena ir 2 savanoriai, galintys teikti jiems pagalbą. Ir tai tik maža dalis paslaugų, teikiamų vaikams, paaugliams, šeimoms ir jų artimiesiems. Visa rajono infrastruktūra sukurta taip, kad jame būtų jauku gyventi ir mažyliams, ir paaugliams, ir jų tėvams, ir senyvo amžiaus žmonėms. Pakeliui matėme keletą pensionatų pastariesiems su pritaikytomis teritorijomis.

Aplankėme ir Sageno dienos centrą, kuriame lankosi daug rajono gyventojų, ne tik vaikų ir paauglių, bet ir tėvų bei mamų su kūdikiais. Čia tėvai gali pabendrauti, suvalgyti skaniai ir gana nebrangiai paruoštus pietus, o vaikai – lankyti būrelius pagal interesus: šokti, dainuoti ar dirbti kompiuteriu. Kiekvienas ateinantysis randa sau užsiėmimą ir gali džiaugtis bendravimu.

Kitą dieną Sageno rajono direktorius Knuttas Eggeris pradėjo seminarą, pasveikino visus susirinkusiuosius ir palinkėjo dalyviams gerų rezultatų auklėjant vaikus ir paauglius.

Seminaro metu pristatėme septintąjį darbo paketą. Docentas Dainius Pūras supažindino dalyvius ir svečius su projekto eiga. Seminare dalyvavo daug darbuotojų iš Sageno rajono vaikų auklėjimo ir švietimo įstaigų. Dalyviai buvo nustebinti vaikų ir paauglių pasirodimais pertraukų metu. Labai malonu buvo žiūrėti, kaip vaikai ir paaugliai šoko šiuolaikinius šokius, dainavo, pasakojo apie savo šalį, rodė nuotraukas apie centrą ir savo laisvalaikį.

Labai nuoširdus ir informatyvus buvo vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus – įstaigos vadovo Reidaro Hjermanno – pranešimas. Kontrolieriaus įstaiga daug dėmesio skiria darbui su vaikais ir paaugliais Oslo rajonuose. Jie stengiasi, kad vaikai būtų įtraukti į savo rajono aplinkos tvarkymą, matytų savo darbo rezultatus ir mokėtų vertinti savo bei kitų žmonių darbą. Reidaro Hjermanno iniciatyva buvo organizuota vaikų ir paauglių apklausa, ką jie galvoja apie suaugusiuosius, ką jie darytų be jų, ko jie labiausia tikisi iš jų. Vaikų ir paauglių atsa-

kymai buvo labai nuoširdūs. Beveik kiekvienas apklausos dalyvis laukia iš suaugusiųjų abipusio supratimo, dvasinės, moralinės ir materialinės paramos, nes visi minėti dalykai yra labai svarbūs vaiko vystymuisi ir gyvenimui. Dalyviai labai šiltai reagavo į Reidaro Hjermanno pranešimą, o vienos mergaites žodžiai („jeigu niekas nesirūpins vaikais, tai kas bus ?“) iki šiol skamba kaip skatinimas realiai padėti vaikams.

Seminaro metu Vilniaus universiteto atstovė Eglė Šumskienė pristatė CAMHEE projekto septintojo darbo paketo klausimyno apdorojimo rezultatus. Buvo apklaustos 64 organizacijos, teikiančios psichologines pagalbos paslaugas, iš Lietuvos, Latvijos, Norvegijos, Graikijos, Belgijos, Kroatijos, Bulgarijos ir Vokietijos. Nemažai padaryta, bet reikia skleisti gerąją patirtį įvairiose Europos valstybėse, ypač tose, kurios nesenai įstojo į Europos Sąjungą ir nori pasinaudoti pažangių šalių patirtimi darbe su vaikais ir paaugliais. Labai svarbus etapas – perėjimas nuo didelių uždarų institucijų prie bendruomeninių paslaugų, grupinių gyvenimo namų, dienos centrų. Šis procesas gali užtrukti keletą metų, bet daug priklauso nuo darbuotojų iniciatyvos, noro dirbti ir, be abejo, nuo politinių sprendimų kiekvienoje valstybėje.

Dalyviams buvo be galo įdomu klausyti šeimininkų, šeimos centro atstovų Trine Østreng ir Linn Therese Larsen pranešimų apie savo patirtį, tai pat Anja Merlid Hansen ir Mona Joakimsen Skøien pasakojimo apie savo darbą. Partnerė iš Lietuvos, Vaiko Raidos Centro direktorė Jovita Petrulytė, įdomiai pasakojo apie savo įstaigos darbą, o Inna Kusakovskaja supažindino visus su Antakalnio poliklinikos Psichikos sveikatos centro pasiekimais.

Esame labai dėkingi Ibenui van den Bergui, Tone Marie Holmebakk ir Mari Gakkestad už didelę darbą su vaikais, paaugliais, šeimomis, labai šiltą CAMHEE partnerių priėmimą ir nuostabų seminaro organizavimą.

Natalija Olėsova
„Vilties“ bendrijos programų vykdytoja

Kelias, vedantis į pažinimą

Pirmajame 2008 metų numeryje jau rašėme apie tarptautinį projektą „Kelias“. Dabar, jam įpusėjus, norime pasidalyti su jumis tuo, kas jau padaryta ir ko dar bus siekiama.

Trumpai apie projektą

Europos asmenų su proto negalia ir jų šeimų organizacijų asociacija *Inclusion Europe* iniciavo projektą „Kelias į prieinamą suaugusiųjų švietimą žmonėms, turintiems intelekto sutrikimų“. Jame dalyvauja 11 suinteresuotų organizacijų iš 10 Europos šalių (Vokietijos, Austrijos, Škotijos, Airijos, Portugalijos, Prancūzijos, Suomijos, Didžiosios Britanijos, Belgijos ir Lietuvos). Kiekvienai organizacijai projekte atstovauja po 2 projekto koordinatorius, iš kurių vienas yra žmogus, turintis intelekto sutrikimų („Vilties“ bendrijai atstovauja Saulius Aidukas).

Žmonių, turinčių intelekto sutrikimų, įtraukimas į šį projektą yra labai naudingas, nes dirbama remiantis praktine patirtimi, o ne teorinėmis žiniomis. Juk susitikimų metu reikia kalbėti kiek įmanoma lengviau suprantama kalba. Be to, kartais vieniems iš mūsų reikia daugiau laiko suprasti tam tikrus dalykus negu kitiems, taigi, išmokstame kantrybės ir gebėjimo aiškiau formuluoti savo mintis.

Siekiai

Pagrindinis projekto tikslas – labiau pritaikyti mokymosi visą gyvenimą programas žmonėms, turintiems intelekto sutrikimų. Minėto tikslo siekiama šiomis svarbiomis priemonėmis:

- rekomendacijomis, kurias turės atitikti informacija, kad ji būtų lengvai suprantama žmonėms, turintiems intelekto sutrikimų;
- patikrinimo lapu, kuris leis įvertinti, ar informacija iš tiesų yra lengvai skaitoma ir suprantama;
- patarimais specialistams, dirbantiems mokymosi visą gyvenimą srityje, kaip rengti informaciją lengvai suprantama kalba;
- bei metodologija, skirta įtraukti žmones, turinčius intelekto sutrikimų, į šios informacijos rengimą.

Kodėl reikalingos rekomendacijos?

Svarbu, kad žmonės, turintys intelekto sutrikimų, gautų informaciją, kuri yra aiški ir kiek įmanoma lengviau suprantama, nes šiems žmonėms gali būti sunkiau nei kitiems suprasti bei išmokti naujų dalykų. Negaunantys šios informacijos žmonės yra išstumiami į visuomenės užribį ir negali įsijungti į aplinkui vykstančius dalykus. Jie turi laukti, kol kiti žmonės pasirinks ir nuspręs už juos.

Galimybė būti „gerai informuotam“ yra pripažįstama kaip kertinė demokratinė žmogaus teisė, nes ji yra būtina norint sėkmingai dalyvauti visuomenės socialiniame gyvenime. Tinkama informacija padeda suprasti tai, ką reikia žinoti norint patiems priimti sprendimus dėl savo gyvenimo, suteikia didesnį pasitikėjimą savimi, galimybes plėsti savo pasaulėžiūrą, formuoti nepriklausomą nuomonę ir gyventi kokybišką gyvenimą.

Neįgaliųjų teisių konvencijoje, priimtoje 2006 m. gruodžio 13 d. JTO generalinės Asamblėjos 61-oje sesijoje, pabrėžiama, kad diskriminacija apima visų formų diskriminaciją, įskaitant atsisakymą tinkamai pritaikyti sąlygas. Be to, žmonės, turintys intelekto sutrikimų, yra ne vienintelė grupė, kuriai reikalinga lengvai suprantama ir lengvai skaitoma kalba. Tai taip pat visi sunkiau skaitantys asmenys, kurtieji (kuriems pirmoji

kalba yra gestų), sergantys disleksija (turintys rašymo ar skaitymo sunkumų), senyvo amžiaus žmonės, menką išsilavinimą turintys, socialinės atskirties grupių atstovai, imigrantai ir pan.

Aktuali problema, su kuria susiduria dauguma Europos valstybių, yra suaugusiųjų švietimo ir mokymosi visą gyvenimą programų neprieinamumas riboto raštingumo žmonėms ir ypač žmonėms, turintiems intelekto sutrikimų. Paradoksalu, nes būtent jie turėtų būti šių programų tikslinė grupė.

Nuveikta nemažai

Per šiuos metus nuveikta tikrai nemažai. Projekto pradžioje žinojome, kad palietėme skaudžią problemą, turėjome idėją kaip ją spręsti, ir skirtingų šalių patirtį dirbant su lengvai suprantama informacija. Per metus paaiškėjo, jog yra sudėtinga apibrėžti kas iš tiesų yra „lengvai skaitoma kalba“ ir „lengvai suprantama kalba“, o dar sudėtingiau sukurti priemones informacijai įvertinti. Kiekvienas turime savo supratimą ir nuomonę, nes mūsų patirtis, bendraujant su žmonėmis, turinčiais intelekto sutrikimų, yra skirtinga, be to, taip pat skiriasi kiekvienos šalies integracijos politika.

Pirmasis juodraštinis rekomendacijų variantas gerokai pasikeitė. Jis ne tik pasipildė naujomis rekomendacijomis ir tapo išsamesniu, tačiau taip pat buvo sukonkretintos sąvokos, daugelis jų keitėsi ir buvo taisomos. Tarkime nuspręsta, kad žodis „kriterijai“ (angl. criteria) tikrai nėra lengvai suprantamas, todėl jis buvo pakeistas žodžiu „rekomendacijos“ (angl. standards).

Tikriausiai pastebėjote, kad tiesioginis šio žodžio vertimas iš anglų kalbos būtų „standartai“. Tačiau projekte dalyvauja skirtingos šalys su skirtingomis kalbomis, todėl buvo nuspręsta, kad kiekvienos šalies partneriai turi visuomet patys nuspręsti ir parinkti žodžius, kurie būtų kuo lengviau suprantami šalies kalbos kontekste, svarbiausia, kad prasmė nepasikeistų. Tokių „keblių“ žodžių yra ne vienas, todėl daugeliui vis dar ieškome geriausių atitikmenų.

Kitas didelis pokytis, kad vietoje pradinės sąvokos „lengvai skaitoma kalba“ buvo apibrėžta ir „lengvai suprantama kalba“, nes kuriamos rekomendacijos yra skirtos ne tik tekstams ir kitai rašytinei informacijai, bet ir garso bei vaizdo medžiagai, kuri negali būti vadinama „lengvai skaitoma“.

Bendradarbiaukime

Skatiname įvairių sričių specialistus bendradarbiauti. Projekto eigoje kreipėmės į daugelį švietimo, socialinės apsaugos ir visuomenės informavimo institucijų bei organizacijų, kurios būtų suinteresuotos užtikrinti visų žmonių grupių lygiavertį statusą informacinėje visuomenėje ir formalizuoti suaugusiųjų mokymo medžiagos prieinamumo lygį.

Esame labai dėkingi Lietuvių kalbos instituto prof. habil. dr. Grasildai Blažienei, kuri atsiliepė į mūsų prašymą ir atliko teksto pataisas. Taip pat itin daug prie dokumento kokybės prisidėjo VšĮ Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras, kurio direktoriaus pavaduotojas Mindaugas Černius maloniai sutiko bendradarbiauti. Mokymo centro vyr. profesijos mokytoja Jolita Aukštuolytė peržiūrėjo juodraštinį rekomendacijų, kaip rengti informaciją lengvai suprantama kalba, variantą ir pateikė naudingų pasiūlymų, ką reikėtų pataisyti ar papildyti, siekiant, kad dokumento struktūra taptų dar aiškesnė ir visiems suprantama.

Planuojama, kad baigiamoji projekto konferencija vyks birželio 25-26 d. Tampere (Suomijoje), konferencijos „Aktyvi Europa“ metu (daugiau informacijos http://www.europeinaction.org/), o Inclusion Europe internetiniame puslapyje www.inclusion-europe.org, skiltyje „Projektai“ rasite išsamią informaciją apie projektą.

Prasminga draugystė tęsiasi

2004 metų gruodžio 3 dieną Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Akmenės Viltis“, siekdama glaudaus bendradarbiavimo organizuojant ir tobulinant neįgaliųjų užimtumą, skatinant pozityvų visuomenės požiūrį į neįgalių asmenų integraciją bei socializaciją, pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Latvijos Respublikos Dobelės miesto socialinio aprūpinimo centru.

Šių metų spalio 23 dieną mes, naujai išrinktos tarybos nariai, tęsdami gražias bendradarbiavimo tradicijas, vėl vykome į Dobelės miesto socialinio aprūpinimo centrą, kuris įsikūręs trijų aukštų pastate. Pirmame aukšte renkasi sutrikusio intelekto jaunuoliai, antrame – senjorai, o trečiame įsikūręs šeimos krizių centras. Visiems lankytojams yra kur pasiskaityti spaudos, kultūringai praleisti laiką, pabendrauti. Centre teikiamos stacionarios ir nestacionarios paslaugos. Sutrikusio intelekto

lankytojai, vadovaujami specialistų, lanko įvairius būrelius, mokosi amato, muzikos.

2009 metų vasarą Dobelės miesto socialinio aprūpinimo centre veiks darbo ir poilsio stovykla sutrikusio intelekto jaunuoliams bei jų tėvams, į kurią pakviestos ir kelios mūsų bendrijos šeimos. Jos bus apgyvendintos centro patalpose, lankys užsiėmimus, mokysis amatų, dalyvaus kultūrinėje programoje, ekskursijose, linksminsis diskotekose.

Didelį įspūdį mums padarė gyvenimo namai, skirti sutrikusio intelekto žmonėms, kurie nori gyventi atskirai nuo savo šeimų. Renovuotame pastate įrengti patogūs kambariai, skirti vienam ar dviem gyventojams. Neįgaliųjų žinioje bus moderni virtuvė, dušai, susirinkimų salė. Tai didelis žingsnis į priekį integruojant sutrikusio intelekto žmones į visuomenę, ugdant jų savarankiškumą, suteikiant jiems galimybę patiems tvarkyti savo buitį ir finansus.

Susipažinę su centro veikla, aptarę einamuosius klausimus, vykome į pažintinę ekskursiją. Aplankėme sporto rūmus, žvakių fabriko firminę parduotuvę, kurioje įsigijome gražių dekoratyvinių gaminių, ir Tervetės parką, kuriame žmogaus išmonė bei darbštumas leido sukurti ištisą pasakų pasaulį: nykštukų kaimus su vėjiniais malūnais, šuliniais, žmogaus dydžio grybais, namelyje ant vištos kojos gyvenančia ragana žiežula, visus vaišinančia kvapnia žolelių arbata. Sunkiai judantys, pavargę ar norintys konforto lankytojai po parką gali keliauti senoviniu traukiniu. Siūlome ir jums pasekti mūsų pavyzdžiu ir jame apsilankyti.

Dalė Mažėlienė
„Akmenės Vilties“ bendrijos tarybos pirmininkė

Rudeninės gėlės, kurios suartino

GĖLĖS, GĖLĖS, GĖLĖS... Gėlės vaikučių rankose Rugsėjo pirmąją. Gėlės moksleivių rankose Mokytojo dieną. Kaip gražu ir gera jomis džiaugtis! Kokia būna žiedų ir puokščių įvairovė, nes rugsėjis – dar tik rudens pradžia. Na, o mes, ugdymo centro „Viltis“ kolektyvas, sugalvojome papuošti puokštėmis mokyklą spalio mėnesį, kai žiedų jau daug mažiau. Bet darbuotojų ir vaikučių pastangomis jų dar pavyko pririnkti iki valiai.

Jau nuo pirmųjų puokščių atgijo mūsų pagrindinis koridorius. Iš karto tapo maloniau ir jaukiau juo vaikščioti, nes kartais tam, kad žvilgsnis praskaidrėtų ir širdis apsidžiaugtų, reikia visai nedaug. Manau, kad visi bendri darbeliai mus suartina, pradžiugina ir kelia darbinę nuotaiką. Jeigu šį sykį mums pavyko nors truputėlį atkreipti suaugusiųjų dėmesį, sudominti vaikus ir mūsų mokyklos svečius savo rankomis sukurtomis puokštėmis, tai tikslą tikrai pasiekėme.

Ačiū visiems, prisidėjusiems prie rudeninių puokščių šventės!

Janina Lemežienė
Vilniaus miesto ugdymo centro „Viltis“ Vyturiukų klasės auklėtoja

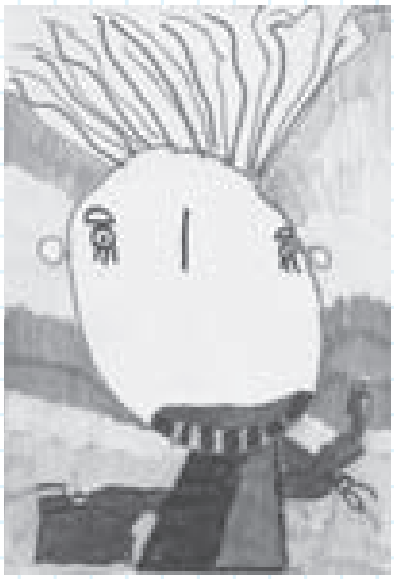

Viliaus Maciukevičiaus pieš.

Donato Šmito pieš.

Aistės Radionovaitės pieš.

Kuria neįgalūs vaikai

Menas – vienas veiksmingiausių neįgaliųjų asmenų integracijos į visuomenę būdų. Jis atitolina mus nuo gyvenimiškų rūpesčių, tuo pačiu grąžindamas į gyvenimo realybę stipresnius, labiau savimi pasitikinčius. Suteikia vilties, tikėjimo gėriu.

Viena vertus, kūrybiniame procese asmuo atsipalaiduoja, nutolsta nuo realybės, įsiteisina kaip asmenybė, pajunta dvasios pilnatvę, yra stimuliuojamas labiau pasitikėti savo jėgomis, pasijusti vertingas. Kita vertus, tai skatina jį pažvelgti į realų gyvenimą optimistiškiau, išgrynina emocijas, įkvepia naujiems darbams. Tuo pasireiškia gyvenimo ir meno sandūra.

Mes nesiekiame piešti kaip didieji menininkai, bet pagal savo galimybes jausti formas, spalvas, atsiskleisti, parodyti gebėjimus. Daugelis vaikų nešioja savyje begalę jausmų, bet neparodo kitiems. Reikia leisti jiems išsisakyti, duoti pieštuką, popieriaus lapą ir keletą patarimų, kad jie atsiskleistų, kad žengtų meninės raiškos link. Labai svarbu, kad aplinka būtų maloni ir kiekvienas norintysis būtų priimtas. Tik tokioje aplinkoje pajuntama, kad darbas yra vertinamas, unikalus. Pasitikėjimo kupina aplinka yra tęstinumo ir asmenybės vystimosi pamatas. Čia ne tiek svarbus rezultatas, kiek pats kūrimo procesas, leidžiantis neįgaliesiems pasijusti visaverčiais, savarankiškais, atsipalaiduoti, atsiskleisti, įgauti daugiau gyvenimiškos patirties, išreikšti savo nuotaikas, mintis, pajusti pasitikėjimą kitais ir savimi. Kūrybinė veikla suteikia pozityvių jausmų, skatina bendradarbiavimą, palengvina adaptaciją kolektyve bei visuomenėje. Užsiėmimuose neįgalūs vaikai piešia tai, ką nori ir kaip geba, o jų piešiniai tampa dar originalesni, įdomesni. Piešiniuose atsispindi jų gyvenimas, aplinkinis pasaulis, vizijos.

Piešimas gali būti ir pomėgio dalykas, išmokstamas, o svarbiausia – kiekvienam prieinamas. Piešti galima kur tik nori ir ant ko tik nori. Grožio pojūtis glūdi kiekviename žmoguje. Reikia tik išsklaidyti būgštavimus ir padrąsinti vaikus, kad nebijotų ir negalvotų, jog gali padaryti ką nors „net taip“. „Taip“ ir „ne taip“ mene nebūna. Svarbu nebijoti eksperimentuoti, bandyti. Lengvas ar stiprus pieštuko paspaudimas, energingas ar švelnus teptuko brūkštelėjimas daro nevienodą poveikį. Vienas vienintelis brūkšnys gali būti ir linksmas, gyvas, ir visiškai nuobodus. Kiekvienas individas skirtingai mato ir jaučia, todėl ir savaip išreiškia save, savo įspūdžius, jausmus. Labai svarbu, kad piešdami vaikai pajustų kūrybinį malonumą, džiaugsmą.

Tapyti ir piešti – tai nevaržomas malonumas, kur viskas galima, kas tik šauna į galvą. Kas gi pagaliau gali atsitikti? Blogiausiu atveju išmesite lauk popieriaus lapą, ir viskas. Niekada iš anksto nežinai, kas išeis. Kiekvieną kartą tai būna tarsi savotiškas nuotykis. Juk pradinė idėja – dar ne viskas. Spalvos stipriai veikia vaikų jausmus. Mūsų vaikai piešia visur, viskuo ir ant visko. Jie sukuria nuotaikingiausių kūrinių, kuriais galime grožėtis, puošti klasę, dovanoti ir kt.

Gilindamiesi į vaiko raidos ir saviraiškos ypatumus, dėsnius, jų įtaką asmens tobulėjimui, individualiai parinkdami ugdymo tikslus, galime tikėtis gerų rezultatų. Svarbu gerai pažinti savo ugdytinį, žinoti jo poreikius.

Norėtume pasidalyti mintimis apie vaikų su negalia saviraiškos ypatumus. Šių vaikų integracija į visuomenę efektyviausiai vyksta per saviraišką. Piešiniai, dainos, vaidyba, eilės – visa tai ir yra kūryba. Neįgalūs vaikai nori tuo džiuginti kitus ir tuo pačiu išreikšti savo jausmus, patirti juos parodant kitiems, kad būtų įveikta pasirodymo viešumoje baimė.

Vaikai mokosi išreikšti save pagal savo galias, o mes stengiamės, kad jie taptų savarankiškesni, lengviau prisitaikytų visuomenėje, mokėtų save išreikšti pagal savo galimybes ir atskleisti savo individualybę. Leiskime jiems atsiskleisti ir atkreipkime dėmesį į jų gebėjimus, nes tai – jų gyvenimas, juos supantis pasaulis, vizijos.

Šilutės Martyno Jankaus pagrindinėje mokykloje yra dvi lavinamosios klasės, kuriose mokosi įvairias negalias turintys vaikai. Jie save gali išreikšti labai įvairiai: žaidimu, šokiu, daina, kalba, tylėjimu, žvilgs-

niu, veido mimika. Kiekvienas turi savo patyrimą, galimybes, todėl save išreiškia savitai. Mūsų auklėtiniai yra įgiję tam tikrą patirtį, kuri kaupiama, žinių, kurios praplėtė jų akiratį, įgūdžių, konkrečių gebėjimų.

Padedant pedagogams, skatinant pajusti veiklos malonumą, sukuriant sąlygas pačiam dalyvauti, pavyksta labiau išreikšti savąjį aš pagal individualias galimybes. Vaikai atsiduoda kūrybai, kai jiems būna linksma ar liūdna, kai nori papasakoti, kas jiems svarbu. Jie sukuria nuostabių eilėraščių, kuriais sveikiname artimuosius, su kuriais dalyvaujame įvairiuose vaikų kūrybos konkursuose, net sudarėme eilėraštukų rinkinėlį.

Dovydas, kuriam 17 metų, svajoja... vaikščioti. Kas žino, kaip būtų susiklostęs jo kūrybinis kelias, jei ne cerebrinis paralyžius. Negalia netrukdo berniukui piešti, dainuoti ir kurti eiles. Jo eilėse atsispindi lūkesčiai, džiaugsmai, svajonės ir nusivylimai... artėjant Kalėdoms jo sukurtų eilėraščių siunčiame ir kitiems vaikams paskaityti, o jei patiks ir išmokti šventės belaukiant. Ugnei 14 metų. Ji dar tik bando kurti. Tai jos pirmasis eilėraštis, kuriuo ji labai didžiuojasi. Tad linkime jai sėkmės dalinantis savo kūrybinėmis mintimis apie artėjančių švenčiu nuotaikas ir tikimės, kad jums patiks jos eilėraštukas.

Laimutė Vasilkovienė,
Virginija Ksenofontovienė
Šilutės Martyno Jankaus pagrindinės mokyklos lavinamųjų klasių mokytojos

Gretos Sakalauskaitės pieš.

Kalėdų varpeliai

O vaikai
Laukan išbėga –
Maža sniego?
Maža sniego.

Vėjas švilpia,
Šaltis spaudžia,
O varpeliai tyliai gaudžia.

Senelio dovanos

Kai Kalėdos atplasnoja,
Tai vaikučiai rankom ploja.
Laukia senio dovanų,
Kad ištrauktų iš maišų.

Senis dovanas jau ima
Ir vaikučiams jas dalina,
O vaikai jam padainuoja
Ir už dovanas dėkoja.

Dovydas Veltenis
Mokytoja Laimutė Vasilkovienė

Laiškas seneliui

Laukiu aš labai Kalėdų,
Seniui laišką parašiau,
Stengiaus būt labai gera.
Su manim mama ir tėtis,
Ir eglutė papuošta...
Tik tavęs nėra, seneli,
Paskubėk, ateik greičiau.
Tau eilėraštį rašau,
Dovanų labai prašau.

Ugnė Vindžigelskytė
Mokytoja Virginija Ksenofontovienė

Rimantės kūryba

Rimantė Rindzevičiūtė lanko VšĮ Markučių dienos veiklos centrą. Grupėje ji linksma, visada geros nuotaikos, žinanti, ko nori. Kai Rimantę aplanko įkvėpimas rašyti eiles, niekas jai netrukdo susikaupti ties šiuo darbu. Mūsų Rimantė labai mėgsta skaityti poeziją, ypač Salomėją Nerį ir Paulių Širvį. Be to, jai patinka knygos apie indėnus. Ji noriai lanko muzikos studiją, domisi netradiciniais amatais. Dar jai patinka dirbti kompiuteriu. Labai noriai dalyvauja šiose pamokėlėse. Rimantė labai džiaugiasi, kad jos kūrybos galės perskaityti jos draugai ir artimi žmonės. Ji tikisi, kad jos kūrinėliai jums patiks.

Andrius Miknevičius
Socialinis darbuotojas

Snaigių šokis

Į ką panašios krintančios snaigės? Į šokį. Į nepaprastą šokį, kurį šoka fėjos su dangaus angelais. Jos papuošia medžius ir visą žemę baltai, baltai. Kaip nuotakos nuometas.

Šiam šokiui groja vėjas, linguodamas pušų viršūnes taip tyliai, kad šią muziką gali išgirsti tik krintančios snaigės. O žvaigždės, spindėdamos iš dangaus lyg įsimylėjėlių akys, pritaria šiam šokiui, kartais numesdamos po mažą žvaigždelę, kad žemėje būtų šviesu ir gražu.

Baltosios snaigės, jūs šokit šį nepaprastą šokį, o aš, žiūrėdama į jus, mintimis ir baltomis svajonėmis šoksiu kartu!

Stebuklas!

Kai paukščiai užmiega, kai pievos ir gėlės užšąla, kai angelų balsai giedos Kalėdines giesmes, kai visi žmonės sapnuos žydinčias pievas ir po jas bėgiojančius mažus vaikus, tada stos tyla, tyla, kurioje pražįsta raudonas stebuklingas žiedas, kurį palietus išsipildo visi sapnai ir svajonės!

Bet man kažkodėl liūdna, norisi verkti. Turbūt dėl to raudonojo stebuklingo žiedo, kuris neišpildo mano svajonės, kuri nepasiekiama, kaip tolima vakarė žvaigždė.

Dangus rugpjūtį

Kai pateka mėnulio pilnatis rugpjūtį
Ir žvaigždėm lyja lyg lietus,
Dangus toks paslaptingas ir gražus!
Gali žiūrėti ir lyg ašarų grožėtis
O, Dieve! Tu kūrėjas nuostabus.

Naktis tyli, tyli.
Žiogai negroja.
Tik vėjas šnabžda man kažką.
Žvaigždė rugpjūčio vėl nukrito man į delną.
Paslėpsiu ją lig kito rugpjūčio širdyje.

Svajonės!

Guliu aš po pavasario dangum žvaigždėtu,
Svajonėm skrieju ten aukštai,
Pakilus aš tokia laiminga
Klajoju debesų laivais.

Ir taip svajonės pildosi, kaip pasakoj.
Ir aš laiminga, tik ar ilgai?
Juk aš esu tik žemės vaikas
Ir laikas nusileist žemyn.

„Pasakoje“ su „angeliukais – neįgaliukais“

Nuvilnijo, nuplazdėjo vasarėlė, nelepino šiluma ruduo... Bet širdyje šviesu ir gera prisiminus dešimt ypatingų liepos pabaigos dienų, kai su abiem savo „angeliukais–neįgaliukais“, dukrele ir sūnumi, buvome prie jūros, stebuklų šalyje – Girulių „Pasakoje“. Šiemet stovykla džiaugėmės antrąsyk. Pernai truputį trikdė pirmas kartas ir su tuo susijusi nežinia. Bet buvo labai įdomu ir smagu. Po tos vasaros vaikai kitokių atostogų neįsivaizdavo. Todėl labai džiaugėmės sužinoję, kad ir šiemet mums nusišypsojo laimė vykti į „Pasaką“.

Kaip sužibo vaikų akys! Koks kilo sujudimas ir ruoša išvykai! Kelionė traukiniu, susitikimo su draugais virpulys, naujos pažintys ir jos Didenybė Jūra! Nuostabus oras (užsakytas?), puikūs vadovai ir savanoriai, skanus maistas ir įdomūs renginiai! Kiek malonių akimirkų suteikė meno pleneras! Mano vaikai net išsižioję stebėjo draugų pasirodymus, o aš negalėjau atsistebėti jaunaisiais aktoriais bei jų pedagogais. Vaikų gabumais, mokėjimu tuos gabumus atskleisti, sudominti vaidyba, rasti tinkamų pastatymams kūrinių... Koks milžiniškas darbas atliktas! Klausiau savęs, ar galėčiau taip pat? Žinau, kad ne, nes tie pedagogai – Dievo siųsti mūsų vaikams ir mums, tėvams. Kuo nuoširdžiausiai dėkoju jiems už pasiaukojimą ir triūsą.

Didžiulis ačiū ir savanoriams, šiems nuoširdiems bei atsidavusiems jaunuoliams, kurie perprato mūsų vaikų charakterius, rado kelią į jų širdeles, mokėjo su jais būti. Šiemet įvyko stebuklas: mano dukrelė, niekada nemėgusi šokti, nepraleido nei vienos diskotekos! Stebėjau ją ir braukiau laimės ašarą. Apie sūnų nė nekalbu, jis vos sutikdavo palikti šokių aikštelę. Visa tai – savanorių dėka! Tikiuosi, kad ir jie, mielieji, kažko išmoko, kažką gero gavo iš vaikų. Atsigavau ir pati: pailsėjau, praskaidrėjo akys, sušilo širdis.

Dabar, jau tamsiais vakarais, grįžę iš mokyklų–centrų, abu vaikai labai dažnai prašo parodyti jiems nuotraukas ir įrašus, vėl klega bei džiaugiasi, prisimindami vasaros įspūdžius ir savo pasiekimus...

Iš visos savo didelės širdies dėkoju „Vilties“ bendrijai, stovyklos organizatoriams, vadovams, visam personalui už gerumą ir atsidavimą. Ačiū, kad Jūs esate. Telaimina Jus Viešpats.

Su begaline pagarba,
Natalija Kalnikienė

Kaip laikosi „Utenos Viltis“?

Štai ir atėjo laikas pasvarstyti, kuo buvo ypatingi 2008 metai mums, bendrijos „Utenos Viltis“, nariams: neįgaliesiems, jų tėvams bei teisėtiems globėjams. Žmonėms, dėl kurių gyvename ir dirbame darbą, kurį tikrai verta dirbti. Darbą, suteikiantį galimybę suvokti savo gyvenimo prasmę, kurią suradome kasdienybės verpetuose.

Jau antrus metus esame įsikūrę Utenos rajono savivaldybės patalpose, skirtose bendrijos veiklai. Savivaldybės lėšomis atlikome remontą, leidusį pagerinti paslaugų kokybę. O šie metai mums ypatingi tuo, kad galėjome dar plačiau vystyti savo veiklą.

Parengėme „Paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje“ projektą, finansuojamą iš Žmonių su negalia socialinės integracijos programos. Šio projekto veikla daugiau nukreipta į pagalbą sutrikusio intelekto žmonėms ir jų šeimos nariams: atstovaujame jų teisėms, informuojame ir konsultuojame, teikiame psichologinę pagalbą, stipriname savarankiškumą, didiname neįgaliųjų įtraukimo į darbo rinką motyvaciją, ieškome darbo vietų neįgaliesiems, kad gerėtų jų socialinė integracija ir mažėtų socialinė atskirtis. Minėtas paslaugas teikiame atsižvelgdami į neįgaliųjų ir jų šeimos narių poreikius.

Sutrikusio intelekto žmonėms, galintiems dalyvauti laisvoje darbo rinkoje, dėl negalės ir išsilavinimo stokos patiems sunku susirasti darbą. Todėl bendradarbiaujame su Utenos darbo birža, mokymo centru „Sigerija“, tarpininkaujame, aktyviai ieškome laisvų darbo vietų. Neįgaliajam įsidarbinus, palaikome ryšį ir su juo, ir su darbdaviu. Pasibaigus darbo sutarčiai ar dėl kitų priežasčių liovusis dirbti, teikiame informaciją, padedame susirasti naują darbo vietą. Neįgaliųjų tėvams, kurie dėl vaiko negalios ilgai negalėjo dirbti, teikiame informaciją ir konsultacijas apie galimybę lankyti mokymo kursus, įgyti specialybę, persikvalifikuoti ir kt.

Neįgaliesiems, nelankantiems jokios specialiosios ugdymo ir užimtumo įstaigos, suteikiame galimybę pakeisti namų aplinką, ugdyti ir lavinti savarankiškumą, socialinius bei meninius įgūdžius. Kiekvienas neįgaliųjų, lankančių dienos užimtumo grupę, rytas prasideda nuo draugiškos ir visiems patinkančios rytinės mankštos pagal pačių pasirinktą muziką, naudojantis norimomis sporto priemonėmis. Rytinė mankšta suteikia daug teigiamų emocijų ir puikios energijos visai dienai.

Po sportinių užsiėmimų, gurkšnojant rytinę kavą ar arbatą, vyksta pokalbiai: mokomės suprasti savo veiksmus įvairiose situacijose, suvokti, kas vyksta mus supančioje aplinkoje, drąsiai kalbėti ir reikšti mintis, nebijoti priimti tinkamų sprendimų. Kiekvienas jaunuolis papasakoja, ką veikė praėjusį savaitgalį ar praėjusią dieną. Visi kartu džiaugiamės vieni kitų sėkmėmis ir liūdime dėl nesėkmių. Vėliau ateina eilė darbinių įgūdžių lavinimui – užimtumui, kurio metu vyksta planingas rankdarbių ir įvairių darbelių kūrimas panaudojant buitines atliekas bei gamtines medžiagas. Iš skiautinių rankomis siuvame žaislus, neriame, piname juostas, kuriame gėlių puokštes ir aplikacijos iš popierėlių, tapome paveikslus, liejame vašką, dažome akmenėlius ir kt. Taip pat pasitelkę įvairią vaizdinę medžiagą ir priemones lavinamе savarankiškumą, buitinius bei higienos įgūdžius. Tai leidžia neįgaliesiems funkcionaliau, ekonomiškiau ir estetiškiau tvarkyti savo gyvenimą, suteikti sau reikiamą pagalbą, t. y. būti kuo mažiau priklausomiems nuo aplinkinių.

Atėjus pietų metui einame valgyti į pačių rūpestingai prižiūrimą, susitvarkytą ir jaukią virtuvėlę. Pasiimame savo iš namų atsineštus pietus, pasišildome ir skaniai sušveičiame. Dažnai atsinešame pyrago ar sausainukų, ir visi vaišinamės. Po pietų indus plauna mūsų visų mylima darbuotoja Arūnė, o jai noriai paeiliui talkiname. Įvertiname kiekvieno sutrikusio intelekto žmogaus savarankiškai atlikto darbo svarbą, sudarome sąlygas patirti džiaugsmą ir malonumą.

Po pietų vėl vyksta užimtumas. Vėliau kiekvienas renkasi mėgstamą veiklą: žiūri televizorių, skaito, varto knygas, žurnalus, klausosi muzikos, diskutuoja, aptaria matytus filmus.

Kadangi esame įsikūrę gražiame Aukštakalnio mikrorajone, netoli pušyno, dažnai einame pasivaikščioti, sportuoti. Išvykų metu stebime ne tik gamtoje vykstančius pokyčius, bet ir jos užterštumą įvairiomis atliekomis. Skatiname sutrikusio intelekto žmonės domėtis atliekų žala gamtai. Net surengėme seminarus-mokymus „Atliekų žala gamtai“ ir „Atliekų panaudojimo galimybės“, rankdarbių parodą „Grožis visiems“. Gamtosauginis ugdymas padeda lavinti sutrikusio intelekto žmonių bendruosius ir specialiuosius gebėjimus.

Šiais metais Utenos savivaldybė iš dalies rėmė mūsų bendrijos parengtas sutrikusio intelekto žmonių

integracijos į visuomenę programas: sveikatos, sporto, gamtos, nevyriausybinių organizacijų veiklos. Todėl galėjome išleisti lankstinukus apie bendrijos veiklą, įsigijome kanceliarinių prekių, metodinės literatūros, bėgimo takelį. Pasitelkę treniruoklius ir įvairius pratimus neįgalieji mankštinasi, lavina savo gebėjimus, gerina fizinę sveikatą. Surengėme seminarus „Individuali ir grupinė sportinė veikla“; „Sporto priemonių įtaka sveikatos gerinimui“ ir „Kūno kultūra, sportas – socialinės integracijos priemonės“.

Daug metų vykdome programą „Sutrikusio intelekto žmonių ir jų šeimos narių fizinės ir psichinės sveikatos gerinimas“. Pagrindinis jos tikslas – šviesti sutrikusio intelekto žmones ir juos globojančius šeimos narius fizinės sveikatos stiprinimo bei dvasinės būsenos gerinimo klausimais. Vykdydami šią programą glaudžiai bendradarbiaujame su Utenos kolegijos Sveikatos priežiūros socialinės rūpybos fakulteto dėstytojais. Lektorė Jūratė Tamulevičiūtė mums skaitė paskaitą „Asmenybės ir šeimos situacijos savianalizė“, o psichologas Juozas Kairys teikė individualias konsultacijas bei skaitė paskaitas „Emociniai išgyvenimai ir jų pasekmės“, „Negalės įtaka šeimos santykiams“, „Socialiniai vaidmenys šeimoje“, „Tėvų ir specialistų bendradarbiavimo nauda sutrikusio intelekto žmogaus sveikatai“. Susitikimai su šiuo specialistu patys mėgstamiausi ir laukiami visų: darbuotojų, neįgaliųjų ir jų tėvų. Kaip teigia patys neįgalieji, jiems patinka bendrauti su įdomiu supratingu žmogumi, būti išklausytiems.

Socialinė pedagogė Jolita Liesytė neįgaliesiems rengė paskaitas–diskusijas „Juoktis sveika“, „Rūkymo žala sveikatai“, „Alkoholio ir narkotikų žala“, „Širdies veikla ir taisyklinga mityba“, „Psichinės sveikatos priklausomybė nuo gyvenimo būdo“. Socialinė pedagogė taip pat organizavo Tarptautinės kovos su narkomanija dienos, Pasaulinės širdies dienos ir Psichinės sveikatos dienos minėjimus, sveikatingumo renginį ir kt.

Po seminarų visada vystome savigalbos grupių veiklą, nes jos suteikia dalyviams galimybę kalbėtis, keistis informacija, dalytis patirtimi, įgyti žinių, spręsti iškylančias problemas. Grupių darbą moderuoja programos vykdytojai. Jie sudaro grupės susitikimo programą, kuriai temas siūlo patys dalyviai.

Po kiekvieno pavykusio seminaro, užsiėmimo, konsultacijos iš savo narių tenka išgirsti daug šiltų atsiliepimų ir padėkos žodžių, kad buvo įdomu, naudinga. Toks mūsų veiklos įvertinimas suteikia jėgų eiti nelengvu keliu ir jaustis reikalingiems. Štai tokia prasminga mūsų veikla, toks malonus darbas, tokia mūsų kasdienybė.

Aldona Vėbrienė
„Utenos Vilties“ bendrijos pirmininkė
Jolita Liesytė
Socialinė pedagogė

Mes galime pavyti... save!!!

Pastaruoju metu jaunimas pamėgo netradicinį sportą. Daugelis paklaus, o kas tai yra? Tai sportas, neturintis jokių apribojimų, leidžiantis susikurti sau tinkamas taisykles, kurios suburtų jaunimo grupę bendrai veiklai. Netradicinis sportas remiasi gėrėjimusi sporto užsiėmimu ir naujų pojūčių patyrimu, kurio devizas – „Nevenk išbandyti savęs“.

2008 m. spalio 17 d. Kretingos sporto mokykloje įvyko sporto projekto „Mažiau galimybių turinčio jaunimo socializacijos per netradicinį sportą PIENĖS PŪKUI IŠSISKLEIDUS“ renginys, kurio tikslas – stiprinti sutrikusio intelekto jaunuolių užimtumą ir socializaciją per netradicinį sportą (stalo tenisas, bočas, riedlentės ir riedučiai). Projektą finansavo Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Projekte dalyvavo 60 neįgalių jaunuolių, 17 socialinių darbuotojų – asistentų iš šešių Lietuvos miestų ir trijų apskričių, kuriems talkino profesionalūs savanoriai treneriai. Be to, įgalus jaunimas iš Kretingos S. Daukanto vidurinės mokyklos. Už pagalbą ir paramą rengiant projektą taip pat reikia padėkoti Kretingos sporto mokyklai bei Kretingos M. Daujoto vidurinei mokyklai. Prie projekto vykdymo prisidėjo ir patys projekto partneriai, susiradę rėmėjų reikalingoms laisvalaikio sporto priemonėms įsigyti.

Kodėl pasirinkome būtent tokią formą? Todėl, kad šiandien dirbdami su proto negalios žmonėmis stengiamės, jog negalia nebūtų jų etiketė. Kiekvienas mūsų galime rasti savyje įvairių negalios apraiškų. Bet tai neatima iš mūsų galimybės išbandyti save ir jaustis visaverčiais visuomenės nariais. Vykdant šį projektą siekta suteikti galimybę jaunam negalios paženklintam žmogui įveikti iššūkį. Ar tai įmanoma? Ar jis gali patirti tą patį, ką įgalus žmogus, realizuodamas save per alternatyvias sporto formas? Taip, aktyvaus laisvalaikio metu jis gauna fizinę, protinę, socialinę ir dvasinę naudą. O ir visuomenė, stebėdama bei įsijungdama į pagalbą, nevalingai vienijama, taip palaipsniui keičiant jos požiūrį į negalią.

Neįgalaus žmogaus įgalinimas per sportą – dar vienas žingsnis link visavertiškumo. Juk sportinės veiklos organizavimas apima užimtumo, gyvenimo kokybės ir aktyvaus laisvalaikio problemų sprendimą. Sutrikusio intelekto jaunuoliams, kuriuos lydi kompleksinė negalia, sportinis judėjimas yra viena prioritetinių sveikatos palaikymo formų, kurią būtina plėsti ir skatinti. Todėl džiugu, kad visi 6 projekto partneriai (Dienos veiklos centras (Kretinga); Klaipėdos neįgaliųjų užimtumo centras „Klaipėdos lakštutė“; VŠĮ Šilutės socialinių paslaugų centras; VŠĮ Gargždų socialinių paslaugų centras; VŠĮ „Vilties erdvė“ (Mažeikiai); Panevėžio jaunuolių dienos centras) dalį vasaros ir rudens savo miestuose bei rajonuose sportavo žaizdami stalo tenisą, bandydami suprasti bočo žaidimo taisykles ir principus, drąsiai mokėsi važiuoti riedučiais bei riedlentėmis, socialinių darbuotojų padedami patys rengė taisykles, pritaikytas jų galimybėms.

Artėja projekto pabaiga, tačiau išgyventos emocijos nebus vienadienės. Norime paraginti kitus jaunus neįgalius žmones ir su jais dirbančius socialinius darbuotojus nebijoti iššūkių. Tik išbandydami save ir suteikdami vieni kitiems daugiau galimybių suprantame, ką galime. O mes galime daug, tik reikia labai norėti!!!

Birutė Viskontienė
Projekto koordinatorė

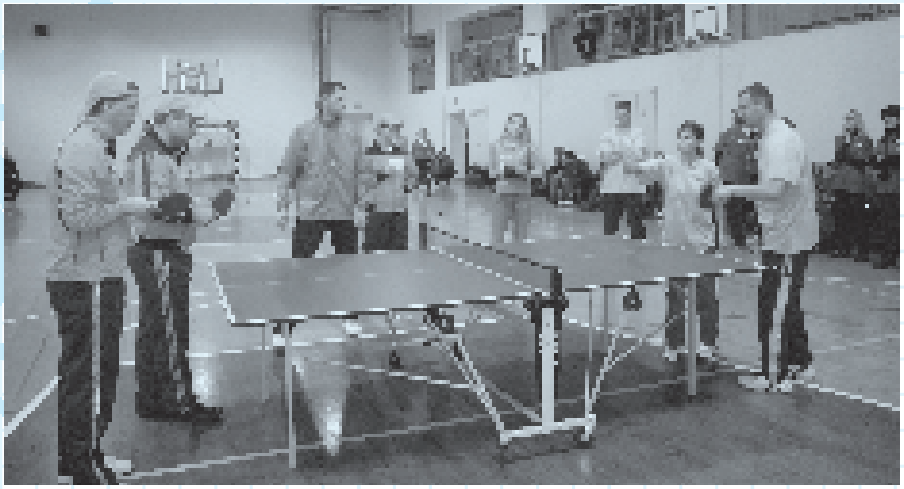

Prasideda žurnalo „Viltis“ prenumerata 2009 metams!

Iš anksto dėkojame visiems,
kas ketina užsiprenumeruoti mūsų žurnalą 2009 metams

Reikės atsiųsti elektroniniu paštu

janinabut@viltis.lt

arba paprastu paštu

(Kalvarijų g. 143, LT-08221 Vilnius)

laišką,

kuriame **turės būti nurodyti** prenumeratoriaus vardas, pavardė ir adresas su tiksliu pašto kodu.

Ketinantiems prenumeruoti daugiau nei 5 žurnalo numerius, o tai dažniausiai būna bendrijos „Viltis“ asocijuotųjų narių tarybų pirmininkai, teks užpildyti specialiąją formą EXSEL programa. Tai Akcinės bendrovės „Lietuvos paštas” reikalavimas.

Specialiąją formą ir jos pildymo reikalavimus
(Prenumeratos duomenų importo rinkmenos formatas ir pildymo taisyklės)
bus galima rasti „Vilties“ interneto svetainėje 2009 m. sausį.

Po vieną žurnalo egzempliorių savo iniciatyva užsakysime visų rajonų ir miestų savivaldybėms, apskritims, taip pat ministerijoms, pensionatams, „Vilties“ bendrijos pastangomis įkurtoms įstaigoms ir toms įstaigoms, su kuriomis bendrija palaiko ryšius.

Laiškų su prenumeratorių adresais ir specialiųjų formų lauksime
iki 2009 m. kovo 1 d.

Būsimieji prenumeratoriai visus 2009 metus kas ketvirtį gaus žurnalą nemokamai.

Prašome nevėluoti!!!!

Žurnalo rengėjai

Jeigu nuspręsite mums padėti,

prašome pervesti „Vilties“ bendrijai skirtas lėšas
į AB Vilniaus banko Vilniaus filialo
(kodas 70440) atsiskaitomąją sąskaitą LT68 7044 0600 0126 2396 (litais)
arba LT91 7044 0600 0126 2370 (valiuta).

Tai galite padaryti ir skirdami 2 procentus
nuo jau išskaičiuoto pajamų mokesčio
(užpildydami Mokesčių inspekcijos prašymo formą FR0512).

Dėkojame!

Žurnalas „Viltis“ pasirodo 4 kartus per metus.
Pradėta leisti 1997 m. rugsėjo mėn.

Numerį rengė:
J. Butkuvienė, J. Žeimantienė

Redakcinė kolegija:
E. Žukauskienė, V. Stacevičius, B. Markulis

Adresas:
Kalvarijų g. 143, LT-08221 Vilnius
Tel. (8~5) 261 52 23,
faks. (8~5) 261 08 20
El. paštas janinabut@viltis.lt;
viltis@viltis.lt
Interneto puslapis www.viltis.lt

Leidėjas:
Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

Spaudai rengė UAB „Progretus“.
Tiražas 4000 egz.

Žurnale spausdinamų straipsnių ir laiškų autoriai išsako savo nuomonę.
Rankraščiai, nuotraukos, piešiniai nesaugomi ir negrąžinami.

2009

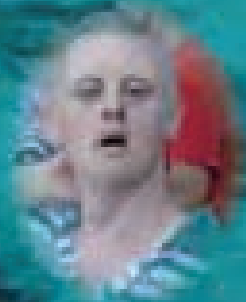

LIEPA						
P		6	13	20	27	
A		7	14	21	28	
T	1	8	15	22	29	
K	2	9	16	23	30	
P	3	10	17	24	31	
Š	4	11	18	25		
S	5	12	19	26		

RUGPJŪTIS						
P	3	10	17	24	31	
A	4	11	18	25		
T	5	12	19	26		
K	6	13	20	27		
P	7	14	21	28		
Š	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	

RUGSĖJIS						
P		7	14	21	28	
A	1	8	15	22	29	
T	2	9	16	23	30	
K	3	10	17	24		
P	4	11	18	25		
Š	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		

SPALIS						
P		5	12	19	26	
A		6	13	20	27	
T		7	14	21	28	
K	1	8	15	22	29	
P	2	9	16	23	30	
Š	3	10	17	24	31	
S	4	11	18	25		

LAPKRITIS						
P	2	9	16	23	30	
A	3	10	17	24		
T	4	11	18	25		
K	5	12	19	26		
P	6	13	20	27		
Š	7	14	21	28		
S	1	8	15	22	29	

GRUODIS						
P		7	14	21	28	
A	1	8	15	22	29	
T	2	9	16	23	30	
K	3	10	17	24	31	
P	4	11	18	25		
Š	5	12	19	26		
S	6	13	20	27		

1989 m. lapkričio 21 d. įvyko Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Vilties“ steigiamasis susirinkimas

Didžiausia Kalėdų Dovana...

Kodėl viena gražiausių gyvenimo akimirkų yra tai, ką galima vadinti „dovanos brangiausiam žmogui liturgija“? Noriu kalbėti apie tą ilgą, gražų, mums visiems gerai žinomą procesą, kuris prasideda, kai galvojame: „Oi! Tuojau Kalėdos (arba: tuojau jo / jos gimtadienis!) Ką man jam / jai dovanoti?“ Jau tas brangus žmogus apsigyvena mūsų galvoje ir širdyje, nes nepaliaujamai svarstome: kaip jam šiemet gražiausiu prasmingiausiu būdu išreikšti savo meilę? Ką ypatinga sugalvoti? Paskui prasideda veiksmas: dovanos paieškos parduotuvėse ir pirkimas arba (dar smagiau) jos gaminimas. Slaptai, žinoma.

Čia meilės variklis pažadina tiek energijos, fantazijos, kūrybingumo, sąmojo, dosnumo... Visa tai gimsta iš giliai įsirėžusių širdyje prisiminimų – visokių gražių bendrų patirčių, gerų žodžių, meilės ženklų... Iš viso to, kas unikaliu būdu riša mus su tuo žmogumi. Mes žinome (ypač jeigu mylimas žmogus yra su proto negalia), kad jam visai nesvarbu, kiek pinigų išleisime, bet jis nujaus, kiek meilės įdėjome į savo dovaną. Ir galiausiai pats smagumas – mylimas žmogus žiūri į mus, pats laiko paslaptingą paketą rankose, apkabina, dėkoja ir pagarbiai bei viltingai išvynioja mįslingą dovaną iš spalvingo popieriaus!

Išties dovanoti yra ne mažiau malonu, nei dovanų gauti. O kartais net maloniau. Kodėl? Galvodama apie tai Kalėdų išvakarėse supratau: tai kelia mums tokį džiaugsmą todėl, kad atitinka mūsų giliausią prigimtį ir tapatybę. Juk esame sukurti pagal Dievo paveikslą ir panašumą. O Dievas yra Meilė, kitaip tariant, Savęs dovanojimas. Jis yra Dovana! To mus moko pagrindiniai krikščionybės teiginiai apie Dievą – kad Jis yra Meilė, kad Jis yra Trejybė, kad Jis atidavė savo gyvybę už mus.

Vadinasi, Kalėdos – Dievo Dovanos šventė! O kokia gi tai Dovana? Nuogas kūdikis! Ar Jis, būdamas visagalis, negalėjo sugalvoti kažko „įdomesnio“, „naudingesnio“? Sakykim, parūpinti visiems duonos, vaistų nuo kokios nors nepagydomos genetinės ligos arba pasiūlyti stebuklingą išeitį iš ekonominės krizės? Bet Jis, atrodo, panoro dovanoti nepalyginamai daugiau. Jis panoro dovanoti Save patį. Neatšaukiamai ir tokiu pavidalu, kuris mums visiems būtų priimtinas. Dievas, kuris iš esmės yra Visagalis, Amžinasis ir Begalinis, tapo menku, trapiu, pažeidžiamu visokeriopos pagalbos laukiančiu žmogučiu! Tokia yra Jo dovana, išreiškianti visą Jo meilę mums – visiems ir kiekvienam. Dievas iš prakartėlės nežiūri į mus iš aukšto. Jis nieko negąsdina ir neprislegia. Jis tampa mažesniu už mus. Jis yra Draugas, kuris nori visa ko turėti bendrai su mumis, kad niekas negalėtų niekada mūsų atskirti. Dievas tikisi mūsų meilės ir moko mus žvelgti su pagarba į tai, kas pasaulio akimis yra maža ir nereikšminga.

Man patinka galvoti apie Dievo „dovanos brangiausiam žmogui liturgiją“, apie Jo viltingą žvilgsnį į mus: ar mokėsime išvynioti Jo Dovaną iš vartotojiškos visuomenės prasimanytų blizgučių, ar mokėsime atpažinti ir priimti Jo neapsakomą meilę, ar drįsime prieiti prie Jo Dovanos, atverti Jam savo širdį ir Jį apkabinti?

Sesuo Benedikta

J. Matulaičio parapija, Marijos dangun ėmimo (Assumption) seserų bendruomenė